

BIJLAGE 8: ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

aeres milieu

ingenieursbureau voor bodem, archeologie, geohydrologie, ecologie

RAPPORT

Archeologisch bureau- en verkennend
veldonderzoek door middel van boringen
Molenstraat 31-35 te Gilze
(gemeente Gilze en Rijen)

RAPPORT

Archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek door middel van boringen Molenstraat 31-35 te Gilze (gemeente Gilze en Rijen)

Aeres Milieu Projectnummer : AM23194
Status rapport : Concept (versie 1)
ISSN Nummer : 2214-5656
Datum : 19 juni 2023

Opdrachtgever : Ordito
Postbus 94
5126 ZH Gilze

Opsteller rapport :
Paraaf :

Redactie :
Paraaf :

Vrijgave :
Paraaf :

Aeres Milieu B.V.
Noordhoven 4
6042 NW ROERMOND
(t) 0475 – 320 000
e-mail: info@aeres-milieu.nl
www.aeres-milieu.nl

4002 + 4003

Disclaimer

Het onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden (opzet conform de geldende richtlijnen en protocollen).

Aeres Milieu accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid voor maatregelen of mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Aeres Milieu uitgevoerde onderzoek neemt. Tevens wordt opgemerkt dat Aeres Milieu voor het verkrijgen van de voor het bureau onderzoek noodzakelijke informatie (mede) afhankelijk is van externe bronnen. Voor Aeres Milieu is niet te verifiëren of deze bronnen altijd volledig en zonder fouten zijn. Hierdoor kan Aeres Milieu niet instaan voor de juistheid en volledigheid van de verzamelde historische informatie.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING.....	4
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	6
1. INLEIDING	7
2. WERKWIJZE	9
2.1 Inleiding.....	9
2.2 Verkennend veldonderzoek door middel van boringen	9
3. BUREAU-ONDERZOEK	11
3.1 landschappelijke situatie - geomorfologie	11
3.2 Landschappelijke situatie - bodem.....	13
3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht	14
3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden	16
3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch kaartmateriaal	19
4. VERWACHTINGSMODEL	21
5. VELDWERKZAAMHEDEN	23
5.1 Algemeen	23
5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw	23
5.3 Interpretatie	24
5.4 Archeologische indicatoren	25
6. CONCLUSIE	26
6.1 Algemeen	26
6.2 Beantwoording onderzoeksvragen	26
7. AANBEVELINGEN	28

Bijlagen:

- 1 Topografische ligging onderzoeksgebied
- 2 Boorpuntenkaart
- 3 Archeologische gegevens cf. Archis 3
- 4 Archeologische Beleidskaart gemeente Gilze en Rijen
- 5 Overzicht geomorfologische kaart
- 6 Overzicht bodemkaart
- 7 Reliëfkaart
- 8 Boorkernbeschrijvingen

SAMENVATTING

Op 22 mei 2023 is door Aeres Milieu een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek uitgevoerd aan de Molenstraat 31-35 te Gilze (gemeente Gilze en Rijen).

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit bodemonderzoek betreft een bestemmingsplanwijziging ten behoeve van de bouw van 12 seniorenwoningen. De huidige woningen Molenstraat 31 en 35 blijven behouden. De diepte van de toekomstige bodemverstoring is op dit moment onbekend, maar uitgaande van een standaard funderingsdiepte zonder onderkeldering, zal de bodemverstoring tot ten minste 80 centimeter (vorstvrije diepte) beneden maaiveld reiken. De verwachting is dan ook dat bij het uitgraven van de bouwputten, ten behoeve van de voorgenomen nieuwbouw, de bodem tot in het archeologische niveau verstoord zal worden en eventueel aanwezige archeologische waarden daardoor verloren zullen gaan.

De bevoegde overheid, de gemeente Gilze en Rijen, heeft op gemeentelijk niveau een archeologisch beleid vastgesteld en beschikt over Archeologische Verwachtingskaarten. De onderzoekslocatie ligt volgens de Archeologische Beleidskaart van de gemeente Gilze en Rijen in de zone Categorie 3 (Gebied van archeologische waarde). Voor deze verwachtingszone geldt een onderzoeksplicht bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 500 m² en dieper dan 40 centimeter beneden maaiveld. Middels deze kaart heeft de gemeente aangegeven dat de locatie onderzoeksplichtig is. Ook heeft de gemeente archeologische verwachtingskaarten opgesteld voor de aanwezigheid van jager-verzamelaars vindplaatsen alsook voor boerennederzettingen.

De hooggelegen dekzandruggen en dekzandwellingen in de directe nabijheid van waterlopen, zullen ideale bewoningslocaties voor jager-verzamelaars zijn geweest. Het plangebied bevindt zich dichtbij een dergelijke locatie op een dekzandplateau. Om deze redenen wordt een middelhoge verwachting toegekend voor vindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum.

De ligging van het plangebied op de overgang van een relatief hoog gelegen deel van een dekzandplateau zal voor latere landbouwende samenlevingen een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn geweest. Men zal zich echter voornamelijk op de hooggelegen delen dekzandruggen en de hoge delen van de dekzandwellingen hebben gevestigd, zoals die aanwezig zijn ten zuiden van het plangebied. Voor het plangebied geldt daarom een middelhoge verwachting voor zowel nederzettingsresten uit de periode neolithicum tot en met de ijzertijd als voor nederzettingsresten uit de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen. Het plangebied ligt aan de Molenstraat. Deze straat, destijds de *Rielsche Baan*, vormde een uitvalsweg vanuit de historische dorpskern van Gilze naar het dorp Riel. Uit bestudering van historische kaarten blijkt dat het plangebied sinds tenminste circa 1800 bebouwd was en in gebruik was voor woningen, schuren, tuinen en bouwland. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen en nieuwe tijd.

Wat betreft de conservering en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten kan het volgende gesteld worden: Wegens de verwachte aanwezigheid van enkeerdgrond en daarmee een plaggendek zijn archeologische resten beschermd tegen latere invloeden. Bij hoge enkeerdgronden zijn de omstandigheden voor het aantreffen van organische resten minder goed: door de lage grondwaterstand (GWT VII) kunnen organische resten vaak enkel in dieper, waterhoudende sporen zoals waterputten bewaard blijven.

Op basis van het uitgevoerd verkennend veldonderzoek middels boringen kan worden gesteld dat de in het bureauonderzoek omschreven verwachte hoge zwarte enkeerdgronden in het plangebied niet (meer) aanwezig zijn. De bodemopbouw binnen het plangebied bestaat uit een AC-bodemprofiel. Er zijn geen sporen aangetroffen van een oorspronkelijke podzolbodem. Dit is mogelijk het gevolg van de ontginning van het gebied door opname in het bovenliggend dek door ploegen van de akker of door eeuwenlang intensief gebruik van de erven en/of door bebouwing. De overgangen naar de natuurlijke ondergrond is scherp. Op basis van deze gegevens is de archeologische verwachting voor het aantreffen van archeologische resten voor de perioden (laat-paleolithicum – mesolithicum) bijgesteld naar laag. Voor de daaropvolgende periode van meer sedentaire bewoningsvormen met robuustere sporen kan worden gesteld dat deze naar verwachting nog goed aangetroffen kunnen worden en blijft de hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd gehandhaafd.

De graafwerkzaamheden bij de voorgenomen planontwikkeling kunnen een negatieve impact hebben op het verwachte aanwezige archeologische niveau. Op basis van de bodemkundige gesteldheid kunnen oudere sporen uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen op circa 40 centimeter onder maaiveld verwacht worden. Archeologische resten vanaf de late middeleeuwen kunnen vanaf het maaiveld of direct onder de bouwvoor zichtbaar worden. Wanneer er graafwerkzaamheden gaan plaatsvinden, dan kunnen eventueel aanwezige archeologische resten verloren gaan. Op basis hiervan wordt voor het plangebied een vervolgonderzoek geadviseerd.

Dit vervolgonderzoek vindt bij voorkeur in de vorm van een proefsleuvenonderzoek plaats. Hiervoor dient voorafgaand een Programma van Eisen (PvE) ter toetsing te worden voorgelegd te worden aan de bevoegde overheid (gemeente Gilze en Rijen).

De resultaten van dit onderzoek dienen getoetst te worden door de bevoegde overheid (gemeente Gilze en Rijen), die op basis van het uitgebrachte advies een besluit zal nemen. Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit selectieadvies nog niet betekent dat er al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen.

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de toestand van het bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging, dan wel vernietiging, als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter, kan door de aard van het onderzoek, dat steekproefsgewijs verloopt, niet volledig worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan, is bij het aantreffen van archeologische resten, conform de Erfgoedwet van 2016, artikel 5.10 (Archeologische toevalsvondst) en 5.11 (Waarneming), een meldingsplicht van toepassing.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Administratieve gegevens onderzoekgebied	
Projectnaam	AM23194
OM-nummer	5430542100
Soort onderzoek	Bureau- en verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Gilze en Rijen
Plaats	Gilze
Adres	Molenstraat 31-35 te Gilze
Toponiem	Molenstraat 31-35
Kadastrale registratie	Gilze, Sectie K, nummer 2555, 3638 en 3639
x, y-coördinaten	Centrum: 124.456; 394.711
	NW: 124.457; 394.751
	NO: 124.494; 394.704
	ZW 124.403; 394.699
	ZO: 124.477;394.664
Aanleiding onderzoek	Bestemmingsplanwijziging
Oppervlakte plangebied	Circa 6.000 m ²
Huidig grondgebruik	Deels bebouwd, deels groen
Opdrachtgever	Ordito
Bevoegde overheid	Gemeente Gilze en Rijen
Archeologisch adviseur	Regioarcheologen Programmabureau Regio West Brabant (RWB)
Opslag documentatie en materiaal	N.v.t./Noordhoven 4 te Roermond tot deponering bij provinciaal depot te 's Hertogenbosch/E-depot
Datum uitvoering veldwerk	22 mei 2023

1. INLEIDING

In opdracht van Ordito heeft Aeres Milieu een archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek, d.m.v. boringen uitgevoerd op de locatie:

Adres onderzoekslocatie	: Molenstraat 31-35 te Gilze
Gemeente	: Gilze en Rijen
Oppervlakte	: Circa 6.000 m ²
Huidig gebruik van de locatie	: Bebouwd (woonhuizen en schuren), verharding (klinkers) en tuin
Toekomstig gebruik	: 12 seniorenwoningen

Dit archeologische onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de BRL SIKB 4000 (protocol 4002 en 4003), KNA 4.1. Het archeologische onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek naar de historie en bodemgesteldheid van de onderzoekslocatie. Aanvullend hierop is een verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen op het perceel uitgevoerd. De werkzaamheden in het veld zijn uitgevoerd onder leiding van een senior KNA-prospecteur.

Aanleiding

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit bodemonderzoek betreft een bestemmingsplanwijziging ten behoeve van de bouw van 12 seniorenwoningen. De huidige woningen Molenstraat 31 en 35 blijven behouden. De diepte van de toekomstige bodemverstoring is op dit moment onbekend, maar uitgaande van een standaard funderingsdiepte zonder onderkeldering, zal de bodemverstoring tot ten minste 80 centimeter (vorstvrije diepte) beneden maaiveld reiken. De verwachting is dan ook dat bij het uitgraven van de bouwputten, ten behoeve van de voorgenomen nieuwbouw, de bodem tot in het archeologische niveau verstoord zal worden en eventueel aanwezige archeologische waarden daardoor verloren zullen gaan.

De bevoegde overheid, de gemeente Gilze en Rijen, heeft op gemeentelijk niveau een archeologisch beleid vastgesteld en beschikt over een Archeologische Beleidskaart. De onderzoekslocatie ligt volgens de Archeologische Beleidskaart van de gemeente Gilze en Rijen in de zone Categorie 3 (Gebied van archeologische waarde). Voor deze verwachtingszone geldt een onderzoeksplicht bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 500 m² en dieper dan 40 centimeter beneden maaiveld. Middels deze kaart heeft de gemeente aangegeven dat de locatie onderzoeksplichtig is (Bijlage 4).¹

Doel

Het doel van het archeologische bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel voor de locatie. Dit verwachtingsmodel wordt op basis van historische kaarten en bekende landschappelijke en archeologische gegevens gevormd. Dit verwachtingsmodel zal vervolgens leiden tot een aanbeveling over het behoud *in-situ* of eventueel vervolgonderzoek.

Het doel van het aansluitende verkennend booronderzoek is het toetsen van het in het bureauonderzoek opgestelde verwachtingsmodel.

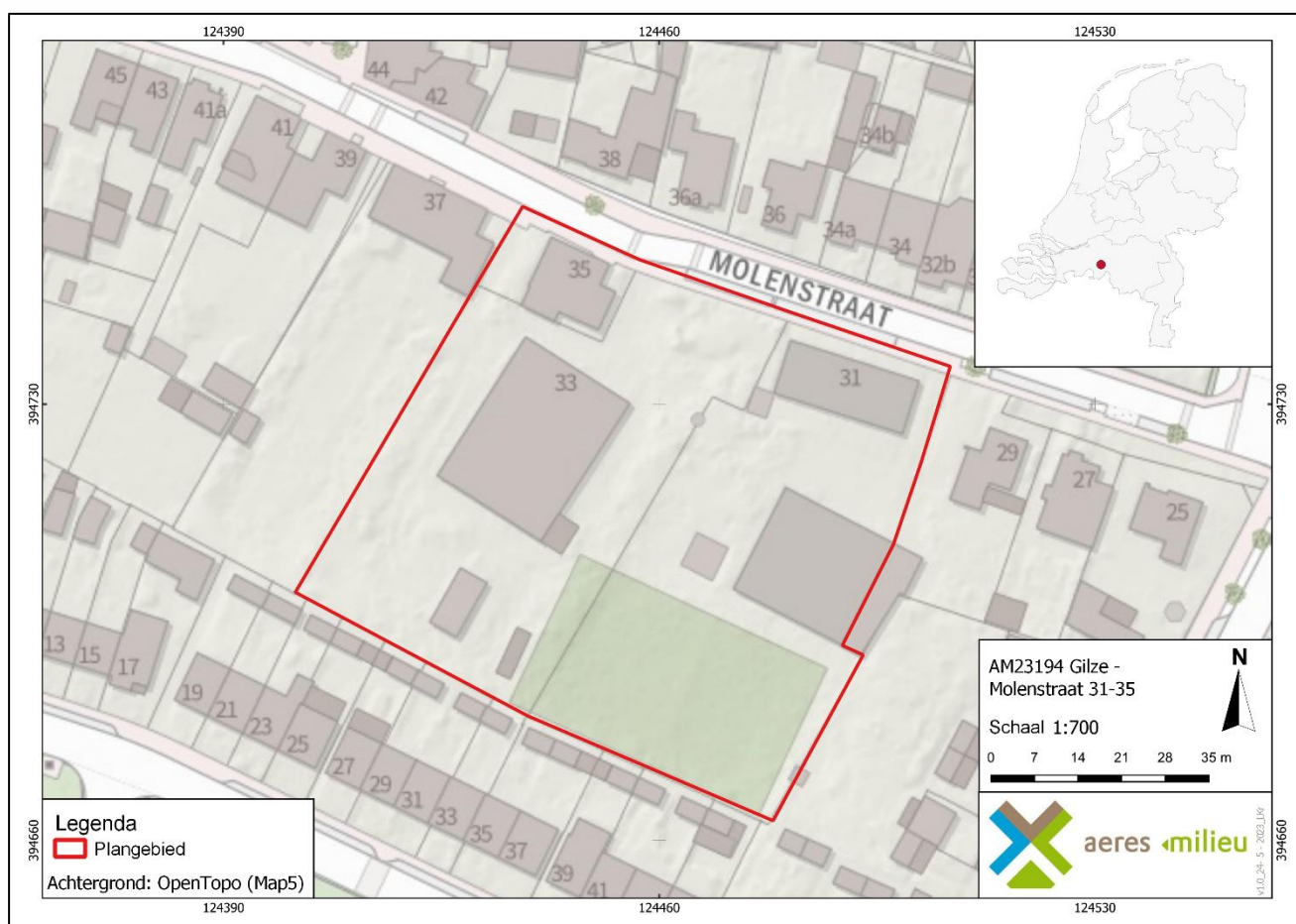
1 Archeologische beleidskaart gemeente Gilze en Rijen, 2022, BAAC V-20.0260.

Specifiek voor de onderzoekslocatie Molenstraat 31-35 te Gilze zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?
- In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?
- Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?

Plangebied

Het plangebied ligt aan de Molenstraat in de bebouwde kom en historische kern van Gilze. Momenteel is het plangebied deels bebouwd (woonhuizen Molenstraat 31 en 35, bedrijfspand Molenstraat 33 en bijgebouwen) en verder in gebruik als erf en tuin (Figuur 1). Het pand Molenstraat 33 heeft een industriële functie.² In het noorden wordt het plangebied begrensd door de Molenstraat, in het oosten door bebouwing aan de Molenstraat en de Hofstad, in het zuiden door bebouwing aan de Lochtstraat en in het westen door bebouwing aan de Molenstraat.

Figuur 1 . Topografische ligging van het plangebied. De contouren van de onderzoekslocatie zijn aangegeven met een rode omkadering (Bron: OpenTopo (Map5)).

2. WERKWIJZE

2.1 Inleiding

Bij het uitvoeren van het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Deze bronnen geven inzicht in bekende, of te verwachten, archeologische resten binnen het onderzoeksgebied. Daarnaast zijn deze bronnen van belang voor het opstellen van de landschapsgenese.

Archeologische bronnen

- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (Archis3)
- Archeologische Beleidskaart van de gemeente Gilze en Rijen
- Archeologische verwachtingskaart: jagers-verzamelaars van de gemeente Gilze en Rijen
- Archeologische verwachtingskaart: boerenonderzettingen van de gemeente Gilze en Rijen
- Specifieke lokale informatie (heemkundekring, amateurarcheologen)

Bodem- en geomorfologische kaarten

- Bodemkaart (Alterra)
- Geomorfologische kaart (Alterra, uit Archis3)
- Archeolandschappelijke Eenhedenkaart van de gemeente Gilze en Rijen
- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN4)

Historische kaarten

- Historisch kadastraal minuutplan (1800-1832)
- Historische topografische en militaire kaarten (1830 tot 1978)
- Moderne topografische kaart (tot 2022)

De Heemkundekring Molenheide, is op 16 mei 2023 per e-mail gecontacteerd met de vraag om aanvullende informatie betreffende het plangebied. Er kon geen aanvullende informatie aangeleverd worden.³

2.2 Verkennend veldonderzoek door middel van boringen

Aan de hand van het Plan van Aanpak (PvA) en de Leidraad Inventariserend Veldonderzoek⁴ wordt een verkennend booronderzoek met een boordichtheid van 6 boringen per hectare uitgevoerd. Het onderzoek is verkennend voor alle perioden. Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 6.000 m². Bij het verkennend veldonderzoek zal daarom uitgegaan worden van 6 boringen welke gelijkmatig over het plangebied worden verdeeld, zie Bijlage 2.

³ Reactie F. van den Blink, d.d. 17 mei 2023.

⁴ Tol et al. 2012.

De boorlocaties worden uitgezet ten opzichte van de hoekpunten van de perceelsgrenzen, straten, en aanwezige bebouwing. Vervolgens wordt de hoogte van deze punten bepaald met het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Alle boringen worden gezet met een Edelmanboor met een boorkop van 7 centimeter en de boorkernen worden beschreven conform de ASB (Archeologische Standaard Boorbeschrijving 5.2), zie Bijlage 8.

Hoewel niet het doel van een verkennend onderzoek, zal worden gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals fragmenten keramiek, fosfaatvlekken, houtskoolresten, en verbrande leem. Om deze reden worden de opgeboorde monsters, waar nodig, verbrokkeld.

3. BUREAUONDERZOEK

3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie

Het plangebied ligt in het Kempisch zandgebied⁵ van Brabant aan de westgrens van de Roerdalslenk. De ondergrond ten oosten van het plangebied wordt doorsneden door noordwest-zuidoost georiënteerde geologische randbreuken, waaronder de Gilze-Rijenbreuk op circa 300 meter afstand van het plangebied en de Feldbissbreuk/Vessem op circa 5,5 kilometer afstand van het plangebied. De Rijenbreuk vormt de waterscheiding tussen de Gilzewouwerbeek en de Grote Leij. Het plangebied ligt nabij de grens van een geologische eenheid behorende tot de Formatie van Stramproy. Op iets meer dan 100 meter ten oosten van het plangebied bevinden zich afzettingen behorende tot de Formatie van Sterksel.

In het Vroeg-Pleistoceen (circa 2.6 miljoen tot 850.000 jaar geleden) tot aan het begin van het Midden-Pleistoceen (circa 380.000 tot 130.000 jaar geleden) vond op het Kempisch Hoog slechts een beperkte depositie plaats van voornamelijk afzettingen van lokale oorsprong, onder andere als gevolg van verplaatsing door de wind en sneeuwmeltwater, maar ook door rivieren en beken uit midden-België. Deze afzettingen worden gerekend tot de Formatie van Stramproy. De Formatie van Stramproy is in deze regio overwegend fijnzandig, met leem- en of kleilagen die bleek, lichtgrijs, lichtbruin en grijswit van kleur zijn. De zandfractie is 63 tot 420 μm .⁶ Er kunnen ook veenlagen of grindlagen voorkomen in de Formatie. Deze afzettingen hebben vervolgens relatief langdurig aan het oppervlak gelegen, want er kunnen oude bodems in voorkomen. De afzettingen van Stramproy zijn later bedekt met een laag dekzand (Formatie van Bortel).

Het dekzand is gevormd tijdens de laatste ijstijd (Weichselien; circa 115.000 – 11.700 jaar geleden), aan het eind van het Pleistoceen. Het huidige landschap is in die periode voor een groot deel gevormd. Er ontstond een steeds kouder en droger klimaat.⁷ In deze periode (circa 115.000 – 11.700 jaar geleden) breidde het landijs zich sterk uit in Europa. Gedurende het grootste deel van het Weichselien was de bodem bevroren. Tijdens perioden dat er sprake was van dooi, werd door sneeuwmelt- en regenwater veel sediment verspoeld, waarbij fluvioperiglaciale afzettingen zijn gevormd en dalen ontstonden. De fluvioperiglaciale afzettingen zijn zeer divers in textuur. Ze bestaan uit fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten en worden tot de Formatie van Bortel gerekend.⁶ Deze afzettingen zijn in het plangebied in de diepere ondergrond aanwezig.

De fluvioperiglaciale afzettingen zijn later bedekt geraakt met dekzand. In de koudste en droogste perioden van het Weichselien, met name tijdens het Laat-Pleniglaciaal (circa 26.000 – 14.700 jaar geleden) en in sommige perioden van het Laat-Glaciaal (circa 14.700 – 11.700 jaar geleden), is de vegetatie grotendeels verdwenen, waardoor op grote schaal verstuing optrad. Hierbij werd dekzand afgezet.⁷ Dit dekzand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 μm) en arm aan grind. Het dekzand wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Bortel gerekend. Het reliëf dat tijdens de dekzandafzetting is ontstaan, wordt gekenmerkt door vlaktes met depressies en dekzandruggen of dekzandkoppen. Het dekzand kan onderverdeeld worden in het Oude Dekzand en Jonge dekzand, waarbij het Oude Dekzand kan opgedeeld worden in Oud Dekzand I en II. Hiertussen ligt de laag van Beuningen, een grindrijke laag die ook wel als 'desert pavement' wordt aangeduid. Tussen het Oude en Jonge dekzand heeft zich een zwak ontwikkelde bodem ontwikkeld. Deze wordt echter meestal niet aangetroffen.

⁵ Rensink et al., 2019.

⁶ Stouthamer et al. 2020: 155

⁷ Berendsen 2008, 183; Stouthamer, Cohen en Hoek 2019, 205.

Ook het Jonge Dekzand kan worden opgedeeld in Jong Dekzand I en II, dit is het beste van elkaar te onderscheiden als er een Usselobodem wordt aangetroffen die tijdens het Allerød interstadiaal is ontwikkeld.

Het klimaat werd tijdens het Holoceen warmer en vochtiger. Door het warmere klimaat smolten de in het Weichselien gevormde ijskappen en steeg de relatieve zeespiegel snel. Als gevolg van de snelle relatieve zeespiegelstijging in het Atlanticum (8.000 – 5.000 jaar geleden), vond er veenvorming plaats op het dekzand. Aanvankelijk vond veenvorming met name plaats in de lagere delen, zoals beekdalen. Omstreeks 600 voor Chr. raakten grote delen van west-, noordwest- en het noorden van Noord-Brabant bedekt met veen. Ter hoogte van de lijn Breda – Hulten komt een uitloper van deze veenbedekking voor.⁸ Volgens de Turfdatabank van de provincie Antwerpen is onduidelijk over terplekke van Gilze veenvorming heeft plaatsgevonden.⁹ Volgens de paleogeografische kaarten van Nederland heeft alleen op enkele kilometers ten oosten en zuidwesten veenvorming plaatsgevonden.¹⁰ In de beekdalen van de Grote Leij en de Oude Leij mag veen verwacht worden. Vanaf de late middeleeuwen en nieuwe tijd (circa 1250-1750) is een groot deel van de veenbedekking verdwenen door de turfwinning. Of turfwinning ook daadwerkelijk heeft plaatsgevonden binnen het plangebied is niet bekend.

Als gevolg van ontbossingen door menselijke activiteiten heeft vanaf het neolithicum opnieuw verstuiving plaatsgevonden van het dekzand. Systematische ontbossingen vanaf de (late) middeleeuwen heeft grootschalige verstuivingen veroorzaakt. Hierdoor ontstonden landduinen. Deze jonge stuifzanden worden tot het Laagpakket van Kootwijk van de Formatie van Boxtel gerekend en worden gekenmerkt als reliëfrijke zones in het landschap. Op circa 1 kilometer ten noorden van het plangebied is een dergelijke lage landduin aanwezig.

Op de geomorfologische kaart (Bijlage 5) is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in de bebouwde kom van Gilze. Op circa 250 meter afstand ten oosten van het plangebied ligt een terrasafzettingswelving. Deze welving is bedekt met dekzand (3L41d). Op circa 450 meter ten westen bevindt zich een dekzandplateau (4F51yc) bedekt met een oud-bouwlanddek. Op de Archeolandschappelijke Eenhedenkaart van de gemeente Gilze en Rijen is te zien dat het plangebied zich op een hooggelegen dekzandplateau bevindt.¹¹ Dekzandplateaus worden gevormd door windafzettingen maar de vlakke delen ervan zijn waarschijnlijk in latere periodes door agrarische activiteiten ontstaan. Op circa 400 meter ten oosten van het plangebied bevindt zich een glooiing van een beekdal (3H42) en een beekdalbodem bedekt of gevuld met veen (22R42v). Deze landvormen behoren tot de beek de Grote Leij.

Op het kaartbeeld van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN4, Bijlage 7) is duidelijk de overgang te zien tussen het hooggelegen dekzandplateau en de lager gelegen beekdalen ten oosten van het plangebied. Het plangebied ligt dus op het dekzandplateau nabij het beekdal (circa 500 meter). Volgens het AHN4 varieert de maaiveldhoogte binnen het plangebied tussen de 16,69 en 17,64 meter +NAP.

⁸ Leenders, 1998

⁹ Turfdatabank www.provincieantwerpen.be

¹⁰ Vos et al., 2018.

¹¹ BAAC 2021, Bijlage 1.4

3.2 Landschappelijke situatie - bodem

Op de bodemkaart (Bijlage 6) is het plangebied vanwege de ligging in de bebouwde kom van Gilze niet gekarteerd. De bebouwde zone wordt omringd door verschillende bodemkundige eenheden: looppodzolgronden (code cY23) en hoge zwarte enkeerdgronden (code zEZ21 en zEZ23). Op basis van de reliëfkaart en de ligging op een dekzandplateau is het aannemelijk dat er hoge zwarte enkeerdgronden of mogelijk looppodzolgronden aanwezig zijn in het plangebied. Op basis van reeds uitgevoerde omliggende bodemonderzoeken mag de verwachting gesteld worden dat er (hoge zwarte) enkeerdgronden aanwezig zijn binnen het plangebied.

Enkeerdgronden (zEZ21 en zEZ23-VI/VII)

Bij enkeerdgronden is er sprake van een eerdlaag of plaggendek. Dit (plaggen)dek is ontstaan doordat in sommige gevallen al vanaf de late middeleeuwen op grote schaal het systeem van potstalbemesting werd toegepast. Om de grond vruchtbaarder te maken, werden plaggen met de mest van het vee vermengd en op de akkers uitgespreid. In de loop der tijd is hierdoor een plaggendek op de oorspronkelijke bodem ontstaan. De totale dikte van het plaggendek is bij de enkeerdgronden meer dan 50 cm. De bouwvoor (Aap-horizont) is grijsbruin tot zwart van kleur. Hieronder liggen oudere niveaus/lagen van het plaggendek (Aa-horizont), die meestal wat lichter van kleur zijn. Dergelijke cultuurdekken kunnen een beschermende werking hebben voor de potentieel aanwezige archeologische lagen.

De hoge enkeerdgronden betreffen de oudste opgehoogde gronden, die over het algemeen op de hogere dekzanden liggen. De lage enkeerdgronden werden pas later in gebruik genomen vanwege de lagere ligging in het beekdal. Door de hogere grondwaterstand was de sterke ophoging met plaggen niet alleen noodzakelijk voor de bemesting maar ook om de nattere gronden toegankelijk te maken.

De kans bestaat dat er onder het plaggendek nog een restant van het oorspronkelijke bodemprofiel wordt aangetroffen. Dit hoeft echter niet zo te zijn zoals vaker blijkt bij archeologisch onderzoek in bijvoorbeeld het oosten van Brabant. Indien sprake is geweest van een snelle ophoging, dan zou men onder het plaggendek nog een intacte A-horizont kunnen vinden. Deze laag onderscheidt zich door een hoger humusgehalte en een meer donkere kleur. Echter, door verploeging zijn vaak de oorspronkelijke A- en E-horizont meestal reeds opgenomen in het plaggendek.

Indien de oorspronkelijke bodem bestaat uit een podzolbodem, kunnen op een dieper niveau nog (restanten van) een B- en/of BC- horizont voorkomen.

Looppodzolgronden (cY23-VII)

Looppodzolgronden zijn een bodemtype die behoren tot de moderpodzolgronden. Moder is een verschijningsvorm van humus die gevormd wordt door mesofaunale ontlasting. De gronden betreffen cultuurlagen die zijn gevormd door potstalbemesting in goed ontwaterde gebieden met dichte vegetatie.¹² Onder het door de mens opgebrachte dek van circa 0,5 meter dikte komt het oorspronkelijke bodemprofiel voor. De natuurlijke ondergrond bestaat uit lemig fijn zand. Onder het grijsbruine dek komt een geelbruin tot lichtgele C-horizont voor die soms roestbandjes of -vlekjes bevat.¹³ Indien de ondergrond grotendeels ongeroerd is gebleven kan een typisch podzolprofiel aangetroffen worden; opeenvolgend vanaf het maaiveld een A-, E-, B- en C-horizont.

¹² van Dijk, 2007, 30, RAAP-rapport 1473.

¹³ Bakker en Schelling, 1966

Grondwatertrap

De mogelijk aanwezige gronden worden gekenmerkt door een gemiddeld lage grondwaterstand, te weten grondwatertrap VII. Dit zijn de gemiddelde grondwaterstanden die op de bodemkaart staan aangegeven. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand meer dan 140 centimeter beneden maaiveld ligt. De laagste gemiddelde grondwaterstand bedraagt meer dan 160 centimeter beneden het maaiveld. Deze lage grondwaterstand zorgt voor slechte bewaringsomstandigheden voor eventuele organische resten.

3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht

De bestudeerde en beschikbare bronnen hebben het volgende beeld kunnen schetsen over de bewoningsgeschiedenis van de omgeving van Gilze.

De omgeving van Gilze en Rijen werd sinds het laat-paleolithicum (circa 12.000 jaar geleden) bewoond door mensen.¹⁴ Zij leefden in tijdelijke kampementen die overwegend aan de (zuid)oostelijke flanken van de dekzandruggen en nabij de watervoorzienende beekdalen lagen. Menselijke activiteit intensiveerde vanaf de brons- en ijzertijd (circa 1900 – 800 v. christus) in de vorm van akkertjes, grafvelden en urnenvelden. Vanaf de komst van de Romeinen in deze streek werd de omgeving administratief ingedeeld in de *Civitas Tungrorum*. Na val van de limes is er sprake van een 'Post-Romeinse leegte'.¹⁵ In een oorkonde (schenkingsakte) is er sprake van *villa Gilisia*. Dit 'domein van Gilze' is onderdeel van enkele goederen die in het bezit waren van graaf Ansfried en Hereswint, Vrouwe van Strijen. Deze goederen werden geschonken aan de door hun gestichte abdij van Thorn.¹⁶ Aangezien het jaar 992 staat vermeld in een latere kopie uit de periode 1012-1018 en het origineel niet (meer) bestaat, is niet met zekerheid te zeggen of er daadwerkelijk ooit een document uit dat jaar heeft bestaan.¹⁷ De herkomst van de plaatsnaam is niet duidelijk.

Mogelijk verwijst het voorvoegsel *gil* naar 'scheur' of 'geul' (vochtige inzinking, moeras) en is het achtervoegsel een verbastering van *isa*, 'stromend water'. Een andere verklaring is *gislo*, dat een samentrekking is van *gisil* (twijg) en *lo* (bos).¹⁸

Binnen het domein zal omstreeks het jaar 1000 waarschijnlijk een kleine houten zaalkerk hebben gestaan. Waarschijnlijk bevond dit hof zich ter plaatse of direct bij de locatie van de huidige kerk aan de Kerkstraat. De locatie staat bekend als het Kerckhoff.¹⁹ Direct ten zuidwesten van de kerk bevond zich een locatie die als 'hofstad' bekend stond.²⁰ De dorpskerk werd voor het eerst genoemd in 1235.²¹ Waarschijnlijk zal deze zijn gebouwd op de locatie van de oorspronkelijke zaalkerk. De huidige Sint Petrus Bandenkerk werd in 1617 gebouwd als vervanging van de laatmiddeleeuwse kerk.²²

¹⁴ Berkvens et al., 2010

¹⁵ Leenders 1998, 10

¹⁶ Brekelmans 1992, 13; De Vet 1992, 183.

¹⁷ Brekelmans 1992, 17; Berkvens, et al., 2010, 43.

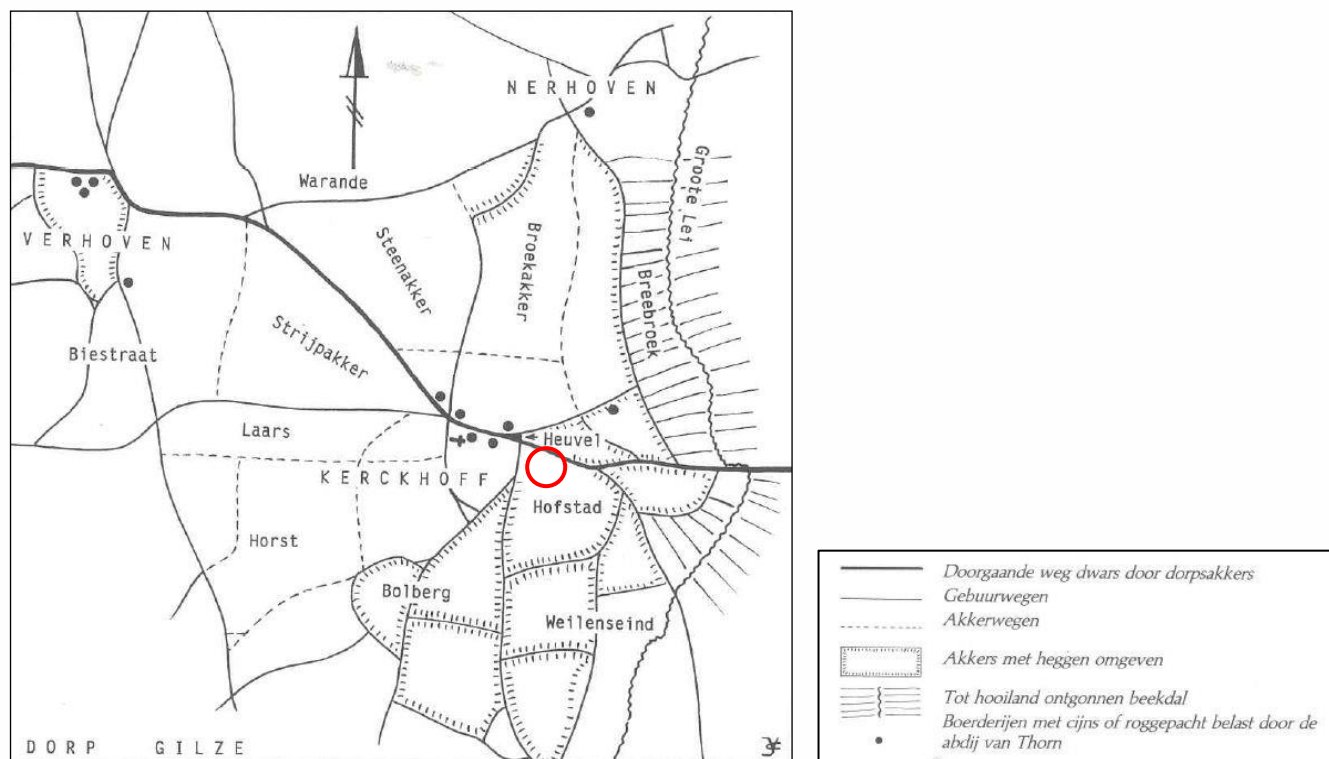
¹⁸ Van Berkel en Samplonius 2006, 151.

¹⁹ Berkvens et al., 2010. 26, 49-50

²⁰ Berkvens et al., 2010. 43

²¹ Brekelmans 1992, 33.

²² Brabants Historisch Informatie Centrum www.bhic.nl

Figuur 2. De wijken/buurtten in Gilze. Het plangebied, aangegeven met de rode cirkel, maakt onderdeel uit van de Hofstad. Ten westen hiervan staat de kerk in de wijk Kerckhoff aangegeven (Bron: De Vet 1992, 184).

De dorpskern van Gilze ontstond op een hooggelegen dekzandrug of dekzandplateau. Het centrum wordt gevormd door de zone rondom de kerk (Kerkstraat), ten noordwesten van het plangebied evenals de huidige Raadhuisstraat en de Heuvel, een driehoekig plein, gelegen ten noordwesten van het plangebied. Bij de Heuvel kwamen meerdere wegen samen, zoals de al genoemde Raadhuisstraat en het verlengde de Oranjestraat en ook de Aalstraat en de Molenstraat, waaraan het plangebied ligt.

Dergelijke driehoekige pleinen zijn een typisch Brabants fenomeen en zijn vaak nog als zodanig te herkennen in veel Brabantse steden en dorpen.²³ Ze staan bekend als herdgangen (ook wel heuvel, plaatse of laar genoemd) en worden gekenmerkt door een centraal gelegen driehoekig plein waar deze wegen samenkamen en waar het vee werd verzameld bij een drinkpoel. Langs de wegen ontstond agrarische bebouwing.²⁴

In de middeleeuwen was Gilze in bezit van de Heer van Breda en was het onderdeel van het Land van Breda. Deze stelde in de 14e eeuw een schepensbank in Gilze in, bestaande uit een schout en een aantal schepenen. Zij waren verantwoordelijk voor het bestuur en civielrechtelijke zaken.²⁵ Gedurende de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) ondervond Gilze net als veel andere dorpen in West-Brabant veel schade als gevolg van brandstichtingen en plundering. In 1672 ondervond het dorp overlast door binnentrekkende Franse legereenheden en in 1762 werd brandgesticht in de pas gebouwde schuurkerk dat oversloeg op nabij gelegen huizen.²⁶

²³ Brabants Erfgoed www.thuisinbrabant.nl

²⁴ De Vet 1992, 232-236.

²⁵ Heemkundekring Molenheide www.heemkringmolenheide.nl; Berkvens et al., 2010, 46-47.

²⁶ De Vet 1992, 192.

Vanaf de 12^e eeuw werden de drassige beekdalgronden tot hooiland in ontginning gebracht en werden ook de omringende woeste gronden deels in ontginning gebracht om in gebruik te worden genomen als bouwland en weiland. Deze agrarische gronden lagen als een krans om het dorp heen. Rondom de ontgonnen delen land lagen tot in het begin van de 20^e eeuw de heidegronden van onder andere de Groote Heide, de Gilzensche Heide en Rielsche Heide, respectievelijk ten zuidwesten, zuiden en oosten van de dorpskern van Gilze.²⁷ Tegenwoordig bevinden zich hier het Prinsenbosch en de Chaamsche bossen.

Het dorp Gilze betaalde een “jaarbede” aan de heer van Breda. In ruil daarvoor mochten de dorpelingen de woeste grond, voornamelijk heide, gebruiken. De heer van Breda en de abdis van Thorn bleven echter de rechten behouden van het land.²⁸ Omstreeks 1300 heeft de heer van Breda een windkorenmolen gebouwd ten noordwesten van de Gilse Akker.²⁹ De inwoners van het land van Breda, waaronder die van Gilze, waren verplicht op de domeinmolens te malen. De molen brandde in 1868 af en werd vervangen door een stenen windkoren- en schorsmolen.³⁰

Gilze werd tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar getroffen. De vliegvelden Molenheide en Nerhoven werden door de Duitsers samengevoegd tot één groot vliegveld Fliegerhorst Gilze-Rijen (de latere vliegbasis Gilze-Rijen). Door het belang en de grootte van dit vliegveld en de dichtbij de bebouwde kom gelegen hangars en opslagplaatsen, werd het regelmatig gebombardeerd, waar Gilze en het noordelijker gelegen Hulten veel onder te lijden hadden.³¹ Eind 1940 nam de Luftwaffe ruim 30 ha bos tussen Gilze en Chaam in beslag om een legeringskamp te bouwen. Het kamp werd dusdanig ingericht dat het vanuit de lucht leek op een dorp om de kans op bombardementen te verminderen.³² In 1944 werd het dorp door de Duitsers voor een aanzienlijk deel verwoest. Onder andere werden de kerktoeren, het raadhuis, twee molens, de watertoren en een groot aantal huizen opgeblazen. Het merendeel van de bommen kwamen neer in het huidige centrum en de zones ten westen daarvan. Vooral zones langs de Oranjestraat zijn flink getroffen. Het oostelijk deel van Gilze en het plangebied bleef grotendeels gespaard. Toch kan niet worden uitgesloten dat in of direct rondom het plangebied oorlog gerelateerde verwoestingen of crashes hebben plaatsgevonden.

3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden

Op de leidende Archeologische Beleidskaart van de gemeente Gilze en Rijen geldt voor het plangebied een archeologische verwachting: Beleidscategorie 3 (Bijlage 4).³³ Ook heeft de gemeente archeologische verwachtingskaarten opgesteld voor de aanwezigheid van jager-verzamelaars vindplaatsen alsook voor boerenonderzettingen. Volgens de kaart met archeologische verwachting op resten van jagers-verzamelaars wordt voor het plangebied geen verwachting aangegeven. Voor boerenonderzettingen en Staatse samenlevingen wordt in een deel van het plangebied, namelijk het westelijk en oostelijk uiteinde, een verwachting gesteld. De leidende archeologische beleidskaart is een synthese van deze beide verwachtingskaarten.

In de omgeving van het plangebied (binnen een straal van 500 m) is volgens de gegevens uit Archis3 één archeologisch monument en zijn meerdere archeologische waarnemingen en onderzoeksmeldingen bekend. Tenzij anders vermeld bevinden de aangetroffen archeologische resten zich op (dezelfde) dekzandrug als waarop het plangebied is gesitueerd (Bijlage 3 en Tabel 1).

²⁷ De Vet 1992, 183 en 198.

²⁸ Berkvens et al., 2010, 47

²⁹ Buiks 2002, 204, 219-222.

³⁰ Berkvens et al., 2010, 47

³¹ www.heemkringmolenheide.nl; Van Blankenstein 2006, 106.

³² Indicatieve kaart militair erfgoed www.ikme.nl.

³³ Archeologische beleidskaart gemeente Gilze en Rijen, 2022, BAAC V-20.0260.

Monumentnummer 16.837

Het betreft de oude dorpskern van Gilze, waar middeleeuwse bewoning is geattesteerd vanaf 1250. Het plangebied ligt binnen de begrenzingen van dit monument.

Onderzoeksmeldingen binnen het plangebied

Zaakidentificatie 2339867100

Het betreft de archeologische verwachtingskaart voor de gemeente Gilze en Rijen uitgevoerd door de SRE Milieudienst

Onderzoeksmeldingen in de omgeving van het plangebied

Zaakidentificatie	Afstand	Soort onderzoek	Omschrijving
2396267100	80 meter west	IVO-O door Aeres milieu aan D'n Door (2012)	Een cultuurdek van 160 tot 190 cm dik werd aangetroffen. Subrecente ophooplagen en roering getuigen van recente antropogene activiteit. Archeologisch vervolgonderzoek werd niet noodzakelijk geacht.
4672983100	Circa 120 meter west	IVO-P door Antea Group aan De Wildschut (2019)	De aangetroffen vindplaats gaf twee greppels en een kuil bloot. Deze zijn gedateerd tot de nieuwe tijd. De historische menselijke activiteit terplekke kon gekarakteriseerd worden als <i>off-site</i> fenomenen tussen twee of meer erven in. Bodemkundig gezien bestaat de opbouw uit een laag cunetzand bovenop een esdek waaronder een verstoorde C-horizont gevonden werd. Het plangebied is vrijgegeven.
2100753100	Circa 110 meter west	IVO-P door RAAP (2005) aan St. Franciscus, Alphenseweg en De Schakel	Geen archeologische waarden werden tijdens het onderzoek aangetroffen. Intacte podzolresten zijn slechts sporadisch waargenomen in de sleuven. Geen archeologisch vervolgonderzoek werd aanbevolen.
2439797100	Circa 180 meter oost	IVO-O door Econsultancy BV (2012) aan de Hengelstraat	In alle boringen is een eerddek aangetroffen zonder het oorspronkelijke podzolprofiel. Geen archeologische resten werden meer verwacht en het plangebied is daarom vrijgegeven.
2218587100	Circa 180 meter noord	Archeologisch booronderzoek door Synthegra BV (2010) aan Achter de Hoven	Het archeologisch niveau is grotendeels intact. De hoge verwachting voor nederzittingsresten uit het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen kon daarom gehandhaafd blijven. De verwachting van resten uit de late middeleeuwen tot en met nieuwe tijd kon naar laag geplaatst worden. Voor een deel van het plangebied werd een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven geadviseerd.
2174237100	Circa 230 meter zuidoost	IVO-O door ADC ArcheoProjecten (2008) aan de Hengelstraat-Schaapsdijk	In de meeste boringen is een matig humeus donkerbruin dek aangetroffen. Archeologische indicatoren bestonden uit een stuk vuursteen en een stuk kwartsiet. Vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuvenonderzoek werd geadviseerd voor de zones met een hoge archeologische verwachting.
2074826100	230 meter oost	Archeologische boring door BILAN (2005) aan Wendel-Zuid	Het bodemprofiel is in één van de deellocaties volledig verstoord en in de andere locatie, waar een esdek aanwezig is, slechts gedeeltelijk verstoord. Vervolgonderzoek werd voorgesteld in de vorm van proefsleuvenonderzoek.
	230 meter oost	IVO-P door Oranjewoud BV (2011) aan Wendel-Zuid	Onder het eerddek zijn een veertigtal sporen aangetroffen, waaronder paalkuilen, waterkuilen en greppels. De vindplaats werd als niet-behoudenswaardig gewaardeerd en vervolgonderzoek werd niet geadviseerd.

Zaakidentificatie	Afstand	Soort onderzoek	Omschrijving
5085848100	280 meter west	IVO-P door RAAP (2021) aan de Kerkstraat 98	Drie sporen zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek aangetroffen. Het gaat om een paalspoor en twee kuilen die vermoedelijk dateren uit de nieuwe tijd. Restanten van een BC-horizont zijn waargenomen en er zijn dus deels intacte bodems aanwezig. Gezien de afwezigheid van een behoudenswaardige vindplaats is er geen doorstart gemaakt naar een opgraving.
2291988100	260 meter zuidoost	IVO-P door BAAC (2010) aan de Hengelstraat/Schaapsdijk	Tijdens het onderzoek werden vier greppels en een kuil aangetroffen die gedateerd konden worden tot de nieuwe tijd. In een deel van het plangebied kwamen hoge zwarte enkeerdgronden voor terwijl in een ander deel van het plangebied restanten van een podzolbodem voorkwamen. De vindplaats werd als niet-behoudenswaardig gewaardeerd en het plangebied werd vrijgegeven.
4770288100	500 meter noordwest	IVO-P door Aeres milieu (2020) aan de Bisschop de Vetplein 14-15	Een dik antropogeen dek werd aangetroffen waaronder de afgetopte natuurlijke bodem werd waargenomen. Enkel (sub)recente glasnesten zijn geïdentificeerd. De ondergrond was verstoord door bouw- en sloopwerkzaamheden. De locatie werd als niet behoudenswaardig gewaardeerd en vervolgonderzoek werd niet geadviseerd.
5370862100	275 meter noordoost	IVO-o door Transect (2023) aan de Kapittelstraat 15	Volgens de eerste bevindingen blijkt dat in het zuidoostelijke gedeelte van het plangebied een hoge archeologische verwachting geldt voor de periode neolithicum tot en met de late middeleeuwen. Het archeologisch relevante niveau is aangetroffen vanaf de BC-horizont van het dekzand (45 cm -mv; 15,33 meter +NAP).
4646269100		IVO-o door Transect (2018) aan de Achter de Tuintjes 5	Op basis van de resultaten van het onderzoek is de archeologische verwachting van het plangebied naar laag bij te stellen. Dit is gebaseerd op de hoge mate van verstoring van de top van het dekzand. Deze is namelijk zodanig omgewerkt dat naar verwachting geen intacte sporen meer aanwezig zullen zijn (minimaal 50 cm van de oorspronkelijke top van het dekzand). Dit is vermoedelijk het gevolg van graafwerkzaamheden in het verleden, ten behoeve van de aanleg van de huidige bebouwing op het terrein.

Tabel 1. Overzicht van Archismeldingen binnen een straal van 500 meter rond het plangebied.

3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch kaartmateriaal

In het kader van het bureauonderzoek is historisch kaartmateriaal bestudeerd. Op het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw (Figuur 3)³⁴ is de situatie op kadastraal niveau te zien. Het noordelijke deel van het plangebied en ook de directe omgeving is bebouwd. Het onbebouwde deel ligt binnen verschillende kleine percelen. De Molenstraat heette destijds de *Rielsche Baan*. Ten westen van het plangebied lag de oude dorpskern van Gilze. De Rielsche baan vormde een verbindingsweg tussen deze historische dorpskern en liep via het voormalige heidegebied Rielsche Heide verder zuidoostelijk richting het dorp Riel. De percelen ten zuiden van het plangebied kregen het toponiem *Hofstad*. Volgens de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT)³⁵ behorende bij het minuutplan waren er ter plaatse van het plangebied verschillende percelen met verschillende functies. Perceel 413 was in gebruik als weiland, 414 als huis en schuur, 415 als tuin, 418 als huis en schuur, 419 als weiland en 420 als bouwland.

³⁴ www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl Gemeente Gilze en Rijen, sectie K, blad 1. Minuutplannen zijn de oorspronkelijke kadastrale kaarten die zijn vervaardigd vanaf 1811 en 1812 in navolging van de Fransen o.l.v. Napoleon Bonaparte. Het zijn grondbeschrijvingen (kadasters) van de gemeenten met hierop aangegeven de percelen, perceelnummers en gebouwen.

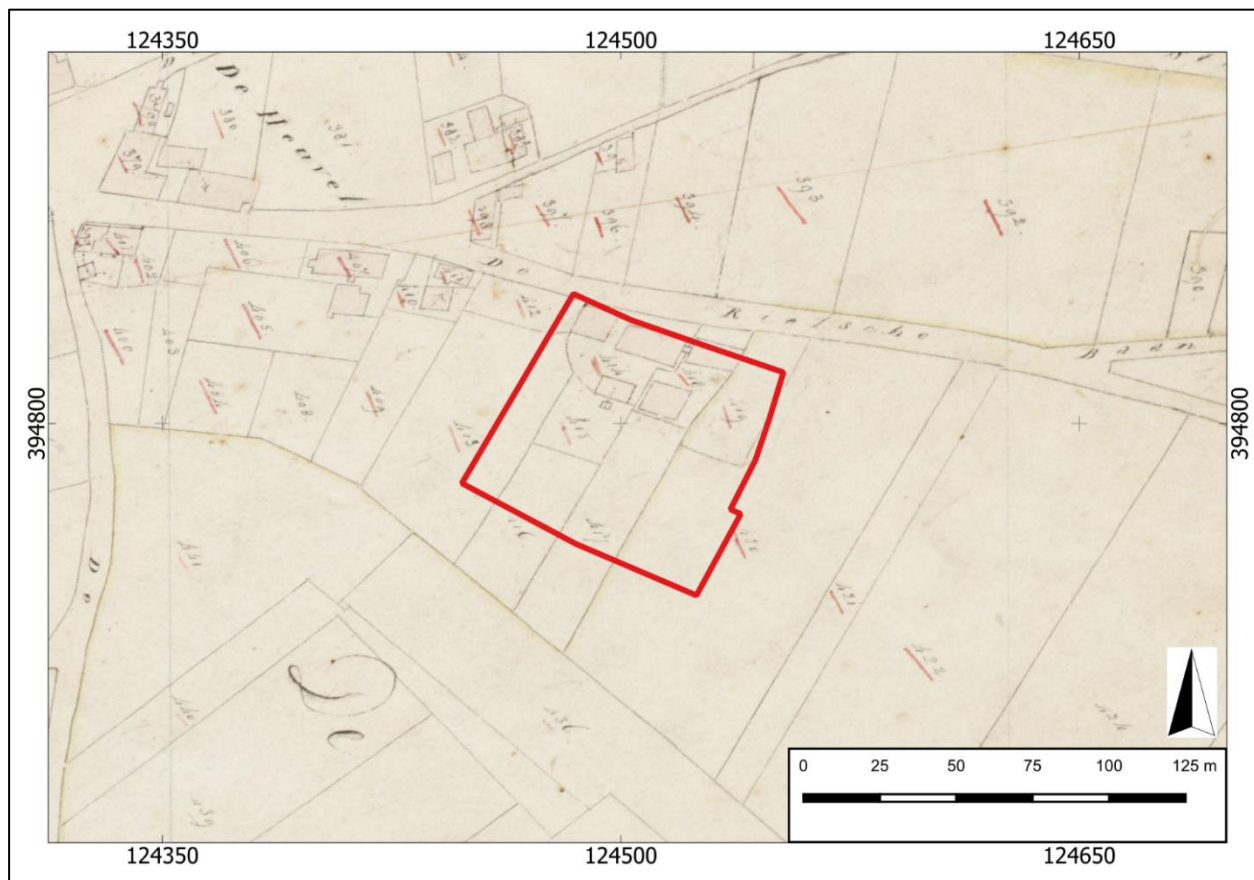
³⁵ OAT = Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel. Dit is een register uit 1832 waarin diverse gegevens in vermeld staan die betrekking hebben op de betreffende percelen, zoals de eigenaar, beroep en woonplaats, alsmede het grondgebruik en de oppervlakte.

Op de kaarten uit 1900, 1950 en 1980 en 2019 (

Figuur 3) is ook bebouwing te zien. Op het basisregister is te zien dat het gebouw aan Molenstraat 31 een oorspronkelijk bouwjaar heeft van 1899. Het oorspronkelijk bouwjaar van het pand Molenstraat 35 is 1937.³⁶ Tussen 1955 en 1962 is het gebouw aan de achterzijde van Molenstraat 31 gesloopt. Volgens TopoTijdReis is in 1980 op dezelfde plaats opnieuw een gebouw opgericht. Volgens het BAG stond het gebouw er al sinds 1910. De 19^e -eeuwse bebouwing op het minuutplan zal dus begin 20^e eeuw zijn vervangen door de huidige gebouwen.

³⁶ www.bhic.nl; Basisregistratie Adressen en Gebouwen via BAGviewer (BAG Viewer (kadaster.nl)).

Figuur 2 Uitsnede van het kadastraal minuutplan uit 1811-1832, met in het rood bij benadering het plangebied aangegeven (Bron: www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Figuur 3 Uitsneden van historische kaarten uit de perioden 1900, 1950, 1980 en 2019. Het plangebied is aangegeven met het rode kader (Bron: www.topotijdreis.nl).

4. VERWACHTINGSMODEL

Jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen. Bij voorkeur in de buurt van (open) water. Nabijgelegen watervoorzieningen waren belangrijk voor drinkwater en de aanwezige biodiversiteit. Dit vergemakkelijkt de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel.

Volgens de Archeolandschappelijke Eenhedenkaart van de gemeente Gilze en Rijen ligt het plangebied binnen een dekzandplateau. Op circa 500 meter ten oosten van het plangebied bevindt zich een beekdal met glooiing. Op het AHN is een duidelijk reliëf te herkennen waarbij de vorm van dit plateau als zodanig goed te herkennen is.

De hooggelegen dekzandruggen en dekzandwelvingen in de directe nabijheid van waterlopen, zullen ideale bewoningslocaties voor jager-verzamelaars zijn geweest. Het plangebied bevindt zich relatief nabij een dergelijke gradiëntzone. Enkel in de wijde omgeving zijn enige vuursteenvondsten bekend. Om deze redenen wordt een middelhoge verwachting toegekend voor vindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Binnen het plangebied worden enkeerdgronden verwacht. Deze gronden hebben een opgebracht antropogeen dek (eerdlaag) dat een conserverende werking kan hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. Eventueel aanwezige resten uit de periode laat-paleolithicum en mesolithicum worden onder de verwachte eerdlaag of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen onder andere bestaan uit tijdelijke bewoningssporen, haardkuilen, vuursteenstrooiingen.

Vanaf het (laat-)neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door meer sedentaire nederzettingen. Deze nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren, waarbij men een voorkeur had voor hoger en droger gelegen gebieden.

De ligging van het plangebied op de overgang van een relatief hoog gelegen deel van een dekzandplateau zal voor latere landbouwende samenlevingen een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn geweest. Men zal zich echter voornamelijk op de centrale delen van de hooggelegen dekzandplateau en dekzandruggen hebben gevestigd, zoals die aanwezig zijn ten westen en zuiden van het plangebied.

Vindplaatsen uit het neolithicum, bronstijd, ijzertijd, Romeinse tijd en vroege middeleeuwen zijn tot heden niet in de omgeving van het plangebied aangetroffen. De bekende vindplaatsen bevinden zich voornamelijk ten noordwesten van het plangebied, op meer dan 1 km afstand. Voor het plangebied geldt daarom een middelhoge verwachting voor zowel nederzettingsresten uit de periode neolithicum tot en met de ijzertijd als voor nederzettingsresten uit de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen. Resten worden onder de verwachte eerdlaag of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen onder andere bestaan uit cultuurlagen, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen, of gebruiksvoorwerpen.

Het plangebied ligt aan de Molenstraat. Deze straat, destijds de *Rielsche Baan*, vormde een uitvalsweg vanuit de historische dorpskern van Gilze via de Rielsche Heide naar het dorp Riel. Uit bestudering van historische kaarten blijkt dat het plangebied sinds tenminste circa 1800 bebouwd was, waarbij sprake was van boerderijen met bijgebouwen en verder als tuin en bouwland. Direct ten westen en noorden van het plangebied, aan de Rielsche Baan/Molenstraat, staan meerdere gebouwen ingetekend. Het plangebied bevindt zich aan de randzone van de historische dorpskern en de omliggende akkers. De huidige gebouwen binnen het plangebied werden gerealiseerd vanaf het begin van de 20^e eeuw. Binnen het plangebied bevindt zich naar verwachting historische bebouwing bestaande uit een huis en schuur. Het is immers goed mogelijk dat de gebouwen op het 19^e -eeuwse kaartmateriaal ouder zijn en/of voorgangers hebben gehad uit de (late) middeleeuwen.

Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen en nieuwe tijd. Archeologische resten worden vanaf het maaiveld verwacht en kunnen onder andere bestaan uit onder andere cultuurlagen, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, gebruiksvoorwerpen van bijvoorbeeld natuursteen, fragmenten aardewerk en sporen van agrarische activiteiten.

Wat betreft de conservering en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten kan het volgende gesteld worden: Wegens de verwachte aanwezigheid van enkeerdgrond en daarmee een plaggendek zijn archeologische resten beschermd tegen latere invloeden. Over het algemeen kunnen (anorganische) vondsten en sporen onder zo'n dek in goede toestand worden aangetroffen. Mogelijke vuursteenvindplaatsen kunnen echter verstoord zijn geraakt bij de aanleg van het plaggendek en de eerste bewerking ervan. Hierdoor is vaak de top van de natuurlijk bodem opgenomen in het bovenliggende opgebrachte dek. Wat betreft eventueel aanwezige organische resten is het afhankelijk hoe diep het grondwater zit. Bij hoge enkeerdgronden zijn de omstandigheden voor het aantreffen van organische resten minder goed: door de lage grondwaterstand (GWT VII) kunnen organische resten vaak enkel in dieper, waterhoudende sporen zoals waterputten bewaard blijven.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-paleolithicum - mesolithicum	Middelhoog	Resten van kampementen, fragmenten vuursteen, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Onder het antropogeen dek tot in de natuurlijke ondergrond
(laat)-neolithicum - vroege middeleeuwen	Middelhoog	Nederzettingsresten, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Vanaf het antropogeen dek tot in de natuurlijke ondergrond
Late middeleeuwen - nieuwe tijd	Hoog	Cultuurlaag, funderingsresten, natuursteen, fragmenten aardewerk, gebruiksvoorwerpen, sporen van agrarische activiteiten, restanten wegen/paden	Vanaf het maaiveld

Tabel 2. Archeologische verwachting per periode.

Bodemverstoring

Er zijn geen gegevens van bodemverstoringen binnen het plangebied bekend. Er mag verondersteld worden dat de bouw en sloop van de vroeg 20^e-eeuwse bebouwing een verstoring kan hebben veroorzaakt van de historische 19^e -eeuwse of oudere bebouwing.

Mogelijk heeft er ook verstoring plaatsgevonden als gevolg van het gebruik als akkerland (diepploegen) en als tuin.

Op basis van de KLIC-melding (uitgevoerd op 16 mei 2023) zijn binnen het plangebied rondom de woonhuizen nummers 31 en 35 kabels/leidingen gegraven die voor een verstoring van de bodem kunnen hebben gezorgd. In de rest van het plangebied zijn geen kabels/leidingen aanwezig.

5. VELDWERKZAAMHEDEN

5.1 Algemeen

Het doel van het verkennend veldonderzoek door middel van boringen is het toetsen van de opgestelde gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied (Hoofdstuk 4). Hiertoe zijn op 22 mei 2023 in totaal 6 boringen gezet (zie Bijlage 2 en 8). De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 centimeter. De boordiepte varieerde van 100 tot 150 centimeter onder maaiveld. De boorkernen zijn conform ASB (Archeologische Standaard Boorbeschrijving 5.2) beschreven, zie Bijlage 8. De hoogteligging van de boorpunten ten opzichte van NAP is afgeleid van het AHN3 (www.ahn.nl). Volgens het AHN4 varieert de maaiveldhoogte binnen het plangebied tussen de 16,69 en 17,64 meter +NAP.

Er is geen oppervlakte kartering uitgevoerd in verband met de aanwezige begroeiing en verharding.

Figuur 4. Foto van het zuidwestelijk deel van het plangebied, kijkende in westelijkrichting (Foto: 24 mei 2023).

5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw

De top van de bodem wordt gevormd door een matig humeus, matig siltig, matig fijn zand. De kleur van dit pakket is donker bruingrijs. De dikte van dit pakket varieert sterk, van circa 20 tot 105 centimeter. In boring 3 bevindt dit humeuze zandpakket onder een circa 15 centimeter dik pakket zwak siltig, matig fijn zand aangetroffen.

Het humeuze (top)pakket wordt rondom de bebouwing (boringen 1, 2 en 3) gekenmerkt door sporen baksteen. In boringen 1 en 2 volgt hieronder een circa 30 tot 35 centimeter dik pakket zwak siltig, matig fijn zand. De kleur van dit pakket varieert van donker beige tot grijsbeige. In boring 1 wordt dit pakket gekenmerkt door brokken wit-zachte grond. Hieronder volgt weer een matig humeus, matig siltig, matig fijn zandpakket.

Onder het humeuze (top)pakket volgt met een scherpe overgang een pakket van zwak siltig, matig fijn zand. Het zand is overwegend goed gesorteerd. De kleur van dit pakket is (donker) beigegrijs tot licht grijs. Plaatselijk zijn grindrijke en roestrijke lagen aangetroffen. In boring 5 heeft de top van het zwak siltige, matig fijne zandpakket een sterk vlekkelig karakter. Hierin zijn duidelijk brokken van de bovengelegen humeuze zandlaag in te herkennen. De top van dit pakket is aangetroffen op circa 40 tot 105 centimeter onder maaiveld. Dit komt overeen met circa 15,67 tot 16,17 meter +NAP.

Figuur 5. Foto van boring 2. De leesrichting is van linksboven naar rechtsonder (0 – 110 centimeter) (Foto: 24 mei 2023).

5.3 Interpretatie

Uit het verkennend booronderzoek blijkt dat de natuurlijke ondergrond bestaat uit dekzandafzettingen van het Laagpakket van Wierden (Formatie van Bortel). Het dekzand bestaat uit zwak tot matig siltig, matig fijn, (matig) goed gesorteerd zand. De top van de natuurlijke ondergrond varieert sterk van circa 15,67 tot 16,17 meter +NAP (circa 40 tot 105 centimeter onder maaiveld).

De top van de bodem wordt gevormd door een circa 15 tot 170 centimeter dik antropogeen opgebracht pakket (Aa-horizont). Binnen het plangebied is er sprake van een AC-bodemprofiel. De diepte bodemverstoring is mogelijk het gevolg van moderne grondbewerking ten behoeve van de huidige en voormalige bebouwing. In hoeverre de top van de natuurlijke ondergrond is verstoord kan in beperkte mate beantwoord worden. De hoogteligging van de natuurlijke ondergrond komt globaal gezien overeen met het huidige reliëf in het plangebied. Op basis van de diepteligging van de onverstoorde dekzandafzettingen kan worden gesteld dat de top van het dekzand verstoord is. Echter is er geen referentieboring waarbij een intacte bodem is aangetroffen in het plangebied en in de directe omgeving van het plangebied. Daarom lijkt het erop dat de bodem niet diepgaand is verstoord.

5.4 Archeologische indicatoren

Alhoewel geen doel van een verkennend veldonderzoek met boringen, is gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren die kunnen wijzen op archeologische waarden in de ondergrond. Tijdens het onderzoek zijn dergelijke indicatoren echter niet aangetroffen.

6. CONCLUSIE

6.1 Algemeen

Op basis van het uitgevoerd verkennend veldonderzoek middels boringen kan worden gesteld dat de bodemopbouw binnen een groot deel van het plangebied bestaat uit een AC-bodemprofiel.

Uit het verkennend booronderzoek blijkt dat de natuurlijke ondergrond bestaat uit dekzandafzettingen van het Laagpakket van Wierden (Formatie van Boxtel). Het dekzand bestaat uit matig siltig matig fijn, (matig) goed gesorteerd zand. De onverstoorde dekzandafzettingen bevinden zich op een diepte van circa 40 tot 105 centimeter onder maaiveld. Dit komt neer op een gemiddelde diepte van circa 15,67 tot 16,17 meter +NAP.

Er is tijdens het veldonderzoek ook vastgesteld dat de bodem in meer of mindere mate verstoord is. In het plangebied is sprake van een AC-bodemprofiel. De scherpe overgang naar de C-horizont is mogelijk van moderne grondbewerking. De top van het potentieel archeologische niveau uit de periode jagers-verzamelaars zal derhalve niet meer intact zijn. Dergelijke vindplaatsen zijn immers erg kwetsbaar en zullen, indien deze aanwezig zijn geweest, alleen nog *ex-situ* kunnen worden aangetroffen. Op basis hiervan wordt de verwachting voor deze periode bijgesteld van middelhoog naar laag.

Voor de daaropvolgende periode van meer sedentaire bewoningsvormen met robuustere sporen kan worden gesteld dat deze naar verwachting nog goed aangetroffen kunnen worden. Op basis van het bureauonderzoek geldt er een middelhoge verwachting voor de periode laat-neolithicum – vroege middeleeuwen. (Sub-)recente bodemverstoringen reiken (veelal) niet diep in de natuurlijke ondergrond. Om deze redenen blijft de middelhoge verwachting voor de periode laat-neolithicum – vroege middeleeuwen gehandhaafd.

Het plangebied ligt aan de rand van de historische dorpskern van Gilze en maakte deel uit van een historisch bebouwingslint van de Molenstraat, een historische doorgaande route richting het dorp Riel. Uit bestudering van historische kaarten blijkt dat het noordelijke deel van het plangebied sinds tenminste circa 1800 bebouwd was. Hierdoor is de kans groot dat bewoningssporen uit de late middeleeuwen – nieuwe tijd aangetroffen worden. Om deze redenen blijft ook voor de hoge verwachting voor deze periode gehandhaafd.

6.2 Beantwoording onderzoeksvragen

- Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?

Ja, resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd kunnen direct onder het maaiveld of onder de bouwvoor worden verwacht. Eventuele oudere archeologische resten zouden aanwezig kunnen zijn op de overgang van de A-horizont (Aa/Ap-horizont) naar de C-horizont.

- In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?
De afwezigheid van een oorspronkelijk (podzol)bodem kan duiden op bewerking van de bodem in het verleden. Eventuele archeologische resten van jagers-verzamelaars zullen daarom vermoedelijk niet meer in situ aanwezig zijn. Archeologische resten van latere perioden kunnen nog wel worden aangetroffen.

- Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?

De afwezigheid van een oorspronkelijk (podzol)bodem kan duiden op bewerking van de bodem in het verleden. Oudere sporen uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen, die op circa 40 centimeter onder maaiveld verwacht worden, kunnen hierdoor (gedeeltelijk) verdwenen zijn. Archeologische resten vanaf de late middeleeuwen kunnen nog wel worden aangetroffen. Deze kunnen vanaf het maaiveld aangetroffen worden of onder de bouwvoor zichtbaar worden. Ten tijde van dit onderzoek is de precieze einddiepte en locatie van de toekomstige ingrepen niet bekend. De graafwerkzaamheden bij de voorgenomen plantontwikkeling kunnen een negatieve impact hebben en kunnen resulteren in de aantasting van eventueel aanwezige archeologische resten.

7. AANBEVELINGEN

Op basis van het uitgevoerd verkennend veldonderzoek middels boringen kan worden gesteld dat de in het bureauonderzoek omschreven verwachte hoge zwarte enkeerdgronden in het plangebied niet (meer) aanwezig zijn. De bodemopbouw binnen het plangebied bestaat uit een AC-bodemprofiel. Er zijn geen sporen aangetroffen van een oorspronkelijke podzolbodem. Dit is mogelijk het gevolg van de ontginning van het gebied door opname in het bovenliggend dek door ploegen van de akker of door eeuwenlang intensief gebruik van de erven en/of door bebouwing. De overgangen naar de natuurlijke ondergrond is scherp. Op basis van deze gegevens is de archeologische verwachting voor het aantreffen van archeologische resten voor de perioden (laat-paleolithicum – mesolithicum) bijgesteld naar laag. Voor de daaropvolgende periode van meer sedentaire bewoningsvormen met robuustere sporen kan worden gesteld dat deze naar verwachting nog goed aangetroffen kunnen worden en blijft de hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd gehandhaafd.

De graafwerkzaamheden bij de voorgenomen planontwikkeling kunnen een negatieve impact hebben op het verwachte aanwezige archeologische niveau. Op basis van de bodemkundige gesteldheid kunnen oudere sporen uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen op circa 40 centimeter onder maaiveld verwacht worden. Archeologische resten vanaf de late middeleeuwen kunnen vanaf het maaiveld of direct onder de bouwvoor zichtbaar worden. Wanneer er graafwerkzaamheden gaan plaatsvinden, dan kunnen eventueel aanwezige archeologische resten verloren gaan. Op basis hiervan wordt voor het plangebied een vervolgonderzoek geadviseerd.

Dit vervolgonderzoek vindt bij voorkeur in de vorm van een proefsleuvenonderzoek plaats. Hiervoor dient voorafgaand een Programma van Eisen (PvE) ter toetsing te worden voorgelegd te worden aan de bevoegde overheid (gemeente Gilze en Rijen).

De resultaten van dit onderzoek dienen getoetst te worden door de bevoegde overheid (gemeente Gilze en Rijen), die op basis van het uitgebrachte advies een besluit zal nemen. Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit selectieadvies nog niet betekent dat al bodemverstoring of voorbereidende activiteiten ondernomen kunnen worden.

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en de conventionele methoden. Het doel van dit onderzoek is het inzichtelijk maken van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging, dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt.

LITERATUURLIJST

- Auwerda, F./ P. Grimm, 2008: *Verliesregister 1939-1945, Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Den Haag.
- Bakker, de, H., 1966: 'De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland', in *Boor en spade: verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland*, Wageningen.
- Bakker, de, H./ J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 2010: *Fysisch-geografisch onderzoek*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2011: *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en Geomorfologie*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2005: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- Berendsen, H.J.A./ E. Stouthamer/ K.M. Cohen/ W.Z. Hoek, 2019: *Landschap in delen. De fysisch-geografische regio's*, Utrecht.
- Berkel, G. van/ K. Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en Historie*, Utrecht (Prisma).
- Berkvens, R./ J. Bosman/ K.A.H.W. Leenders, 2010: *Gilze en Rijen, van onderaf bekeken. Toelichting op de archeologiekkaart, gemeente Gilze en Rijen*, SRE Milieudienst, Eindhoven.
- Blankenstein, van, E., 2006: *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939 – 1945)*, Zeist.
- Brekelmans, A.J., 1992: 'Verkenningen in de middeleeuwen' (hoofdstuk 1), in: Brekelmans, A.J., A.L.G. Corstens, A.L. van Geertruij, A.J.M. Hoevenaars, A. Th.M. de Kock en J.C. de Vet, 1992: *Gilze duizend jaar. Bijdrage tot de geschiedenis van Gilze, Gilze (Historische Werkgroep 1000 Jaar Gilze)*, p.12-57.
- Buiks, C.J.M., 2002: *Veldnamen in de gemeente Gilze en Rijen*. Gilze en Rijen (Heemkring Molenheide), 2 delen, 566 blz., kaartbijlage), p. 99-101
- Cate, ten, J. A. M./ A. F. van Holst/ H. Kleijer/ J. Stolp, 1995: *Handleiding bodemgeografisch onderzoek, richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem*, Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.
- Dijk, X.C.C. van, M.A.H. Lipsch en M.P.F. Verhoeven, 2007: *Gemeente Venlo; een archeologische verwachtings- en advieskaart*, Weesp (RAAP rapport 1473).
- InBodem, 1993: *Evaluatieverslag grondsanerling Q8 SS Weterings Lange Wagenstraat 19 Gilze-Rijen uitgevoerd in opdracht van Kuwait Petroleum Nederland BV*.
- Leenders, K.A.H.W., 1998: *Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda*, Breda (Archeologie en bouwhistorie Breda, deel 66).
- Mulder, de, E.J.F./ M.C. Geluk/ I. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003 (red.): *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Rensink, E./ H.J.T. Smeets/ M. Kosian/ H. Feiken/ B.I. Smit, 2019: *Archeologische Landschappenkaart van Nederland*, versie 3.0, Amersfoort.

Sanders, J.G.M./ W.A. van Ham/ J. Vriens, 1996: *Noord-Brabant tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden 1572-1795*, Hilversum.

SIKB, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek, Deel: karterend booronderzoek*, Gouda.

Stiboka (Stichting voor Bodemkartering), 1985: *Toelichting bij de kaartbladen 50 Oost Tilburg* Wageningen.

Stouthamer, E./ K.M. Cohen/ W.Z. Hoek, 2020: *De vorming van het land. Geologie en Geomorfologie*, Utrecht.

TNO, 2021: *Geologische overzichtskaart van Nederland*, Den Haag (www.dinoloket.nl).

Vos, P./ S/ de Vries, 2013. *2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (Versie 2.0)*, Deltares, Utrecht.

Vet, J.C. de, 1992: 'Gilze, van landbouwdomein tot industriedorp' (hoofdstuk 4), in: Brekelmans, A.J./ A.L.G. Corstens/ A.L. van Geertruij/ A.J.M. Hoevenaars/ A. Th.M. de Kock/ J.C. de Vet, 1992: *Gilze duizend jaar. Bijdrage tot de geschiedenis van Gilze*, Gilze (Historische Werkgroep 1000 Jaar Gilze), p.178-243.

Zonneveld, J.I.S., 1981: *Vormen in het landschap, hoofdlijnen van de geomorfologie*, Utrecht.

Digitale bronnen:

www.archis.cultureelerfgoed.nl	RCE, Archis3, zoeken & vinden)
www.bagviewer.kadaster.nl	Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)
www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl	Kadastraal minuutplan
www.cultureelerfgoed.nl	Bronnen en kaarten
www.pdok.nl	Basisregistratie Grootschalige Topografie (2019), kadaster.
www.ruimtelijkeplannen.nl	Bestemmingsplan
www.topotijdreis.nl	Bonnebladen en Topografische kaarten van Nederland
www.ikme.nl	Indicatieve Kaart Militair Erfgoed
www.provincieantwerpen.be	Turfdatabank provincie Antwerpen
www.bhic.nl	Brabants historisch informatie centrum
www.regionaalarchieftilburg.nl	Regionaal archief Tilburg
www.heemkringmolenheide.nl ;	Heemkundekring Molenheide
thuisinbrabant.nl	Brabants erfgoed

Archeologische kaarten en databestanden:

Actueel Hoogtebestand van Nederland (2008-2019). AHN3 en AHN4 (Geraadpleegd via www.arcgis.com, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data).

Alterra 2021: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 50 Oost*, Wageningen UR (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data Alterra).

Alterra 2019: *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000*, Wageningen UR (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data Alterra).

Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007 (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

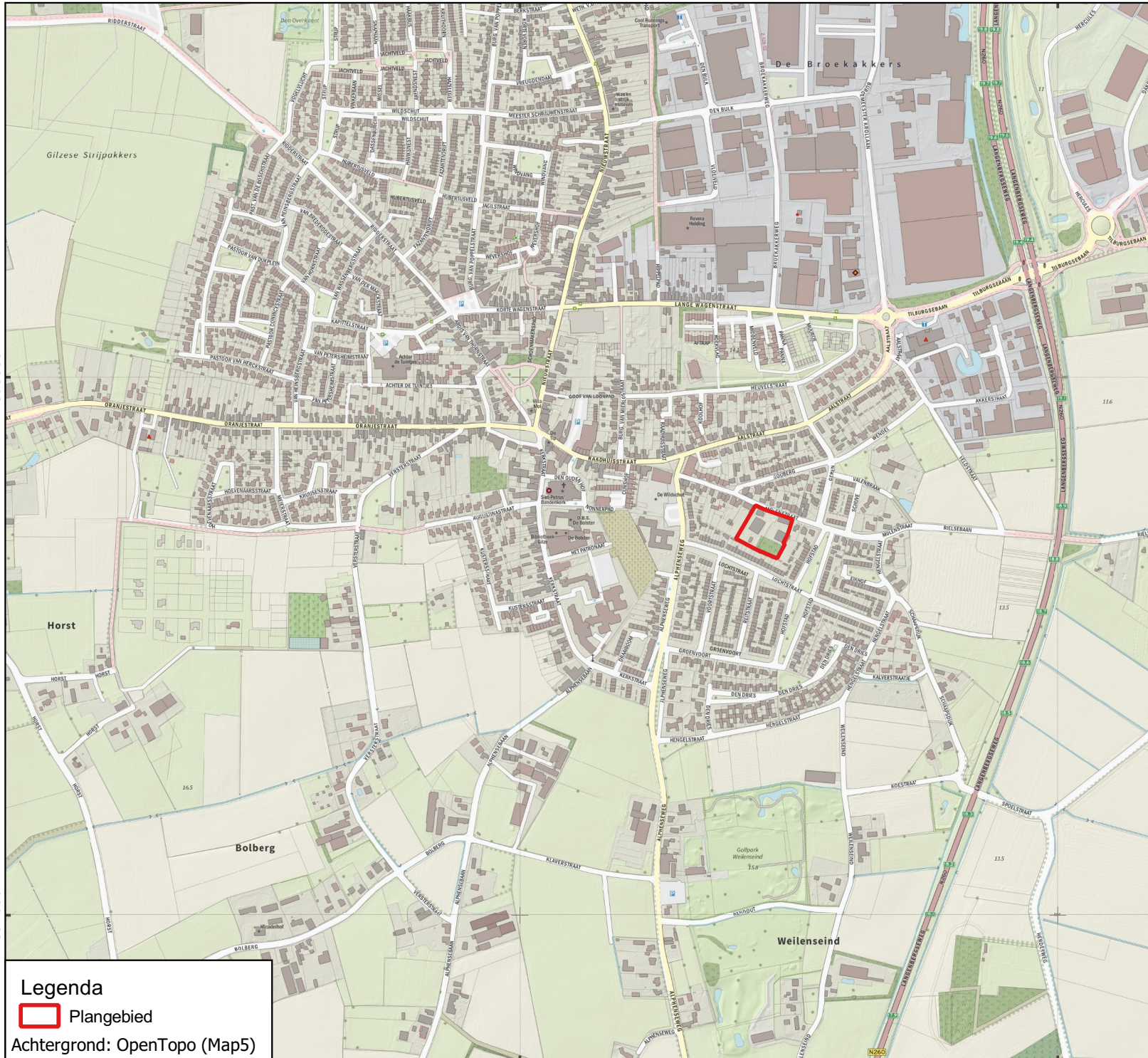
Archeologisch Informatie Systeem II (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2015 (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

BAAC, 2022: *Archeologische beleidskaart Gemeente Gilze en Rijen*, project V-20.0260, 's-Hertogenbosch.

Maas, G. J./ W.M. van der Meij/ S. P. J. v. Delft/ A. H. Heidema, 2019. *Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1: 1:50 000 (2019)*. Wageningen, Wageningen Environmental Research (geraadpleegd via <https://legendageomorfologie.wur.nl/>).

Bijlage 1

Topografische ligging onderzoeksgebied

Bijlage 1: Topografische ligging onderzoeksgebied

AM23194 Gilze - Molenstraat
31-35
Schaal 1:10.000

0 100 200 300 400 500 m

 ares milieu

v1.0_17-5-2023_jpr

Bijlage 2

Boorpuntenkaart

124400

124450

124500

394750

394700

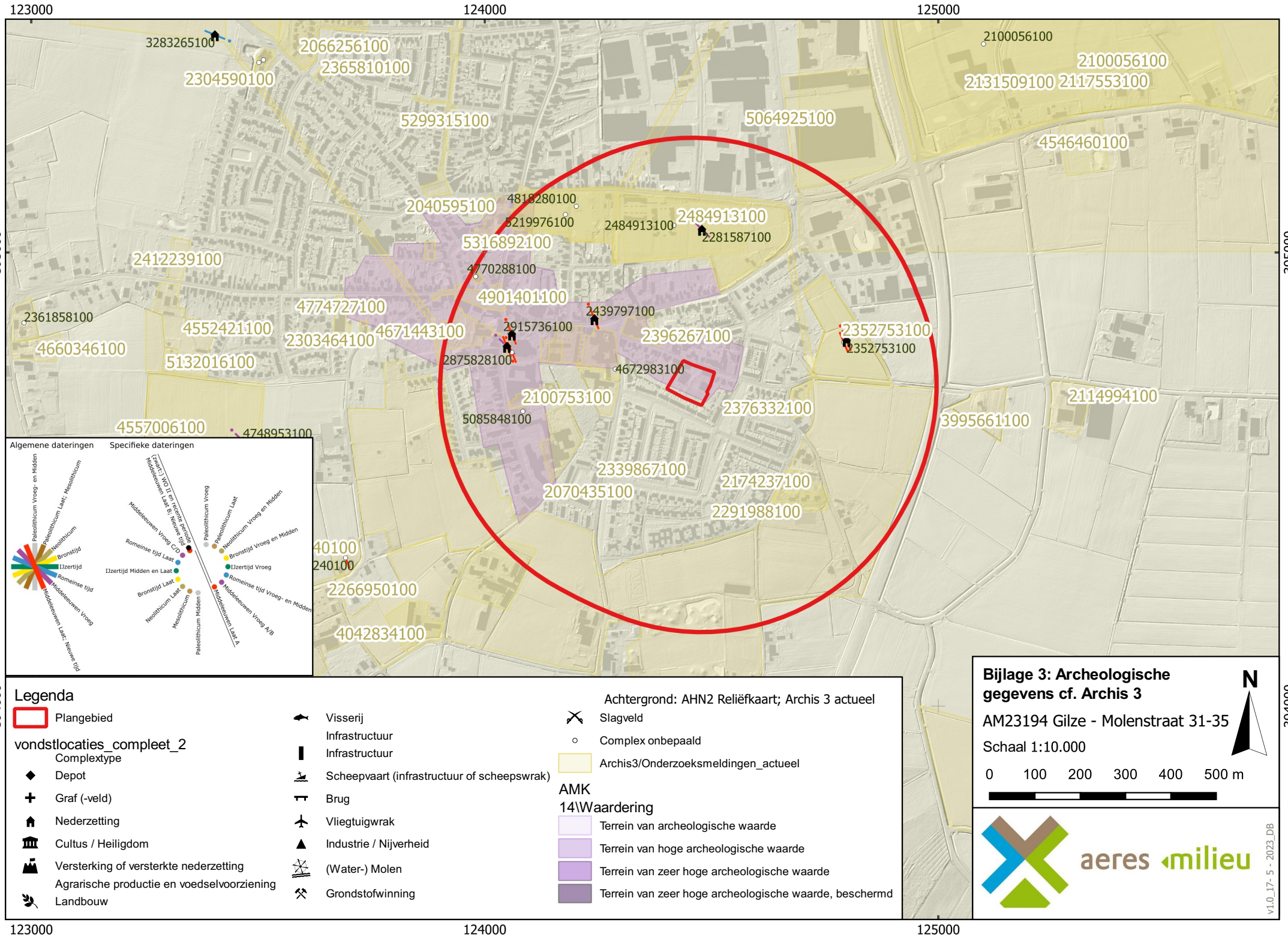
124400

124450

124500

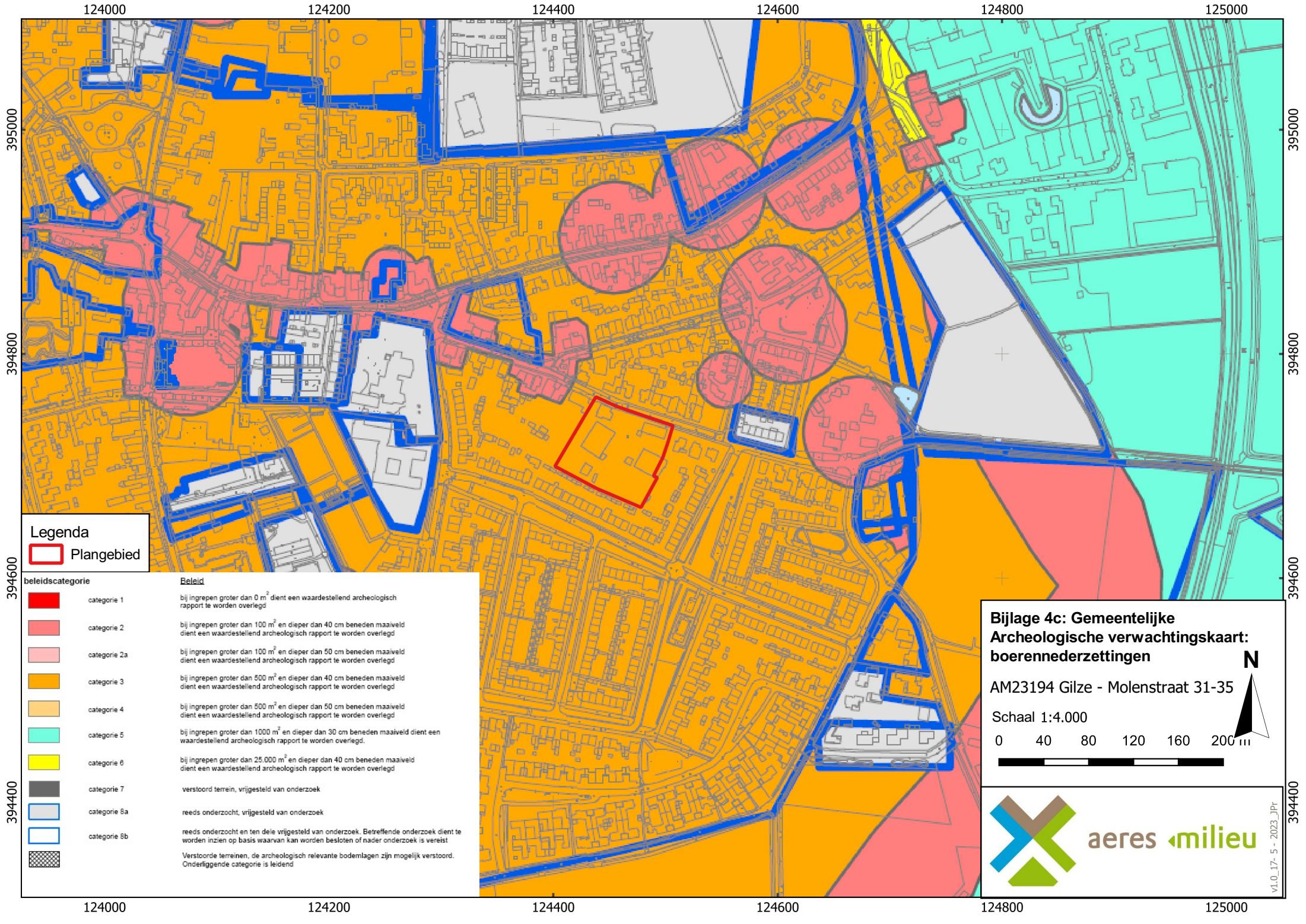
Bijlage 3

Archeologische gegevens conform Archis 3

Bijlage 4

Archeologische Beleidskaart gemeente Gilze en Rijen

Legenda

 Plangebied

beleids categorie		Beleid
	categorie 1	bij ingrepen groter dan 0 m ² dient een waardestellend archeologisch rapport te worden overlegd
	categorie 2	bij ingrepen groter dan 100 m ² en dieper dan 40 cm beneden maaiveld dient een waardestellend archeologisch rapport te worden overlegd
	categorie 2a	bij ingrepen groter dan 100 m ² en dieper dan 50 cm beneden maaiveld dient een waardestellend archeologisch rapport te worden overlegd
	categorie 3	bij ingrepen groter dan 500 m ² en dieper dan 40 cm beneden maaiveld dient een waardestellend archeologisch rapport te worden overlegd
	categorie 4	bij ingrepen groter dan 500 m ² en dieper dan 50 cm beneden maaiveld dient een waardestellend archeologisch rapport te worden overlegd
	categorie 5	bij ingrepen groter dan 1000 m ² en dieper dan 30 cm beneden maaiveld dient een waardestellend archeologisch rapport te worden overlegd
	categorie 6	bij ingrepen groter dan 25.000 m ² en dieper dan 40 cm beneden maaiveld dient een waardestellend archeologisch rapport te worden overlegd
	categorie 7	verstoord terrein, vrijgesteld van onderzoek
	categorie 8a	reeds onderzocht, vrijgesteld van onderzoek
	categorie 8b	reeds onderzocht en ten dele vrijgesteld van onderzoek. Betreffende onderzoek dient te worden ingezien op basis waarvan kan worden besloten of nader onderzoek is vereist
		Verstoorde terreinen, de archeologisch relevante bodemlagen zijn mogelijk verstoord. Onderliggende categorie is leidend

Bijlage 4c: Gemeentelijke Archeologische verwachtingskaart: boerenonderzettingen

AM23194 Gilze - Molenstraat 31-35

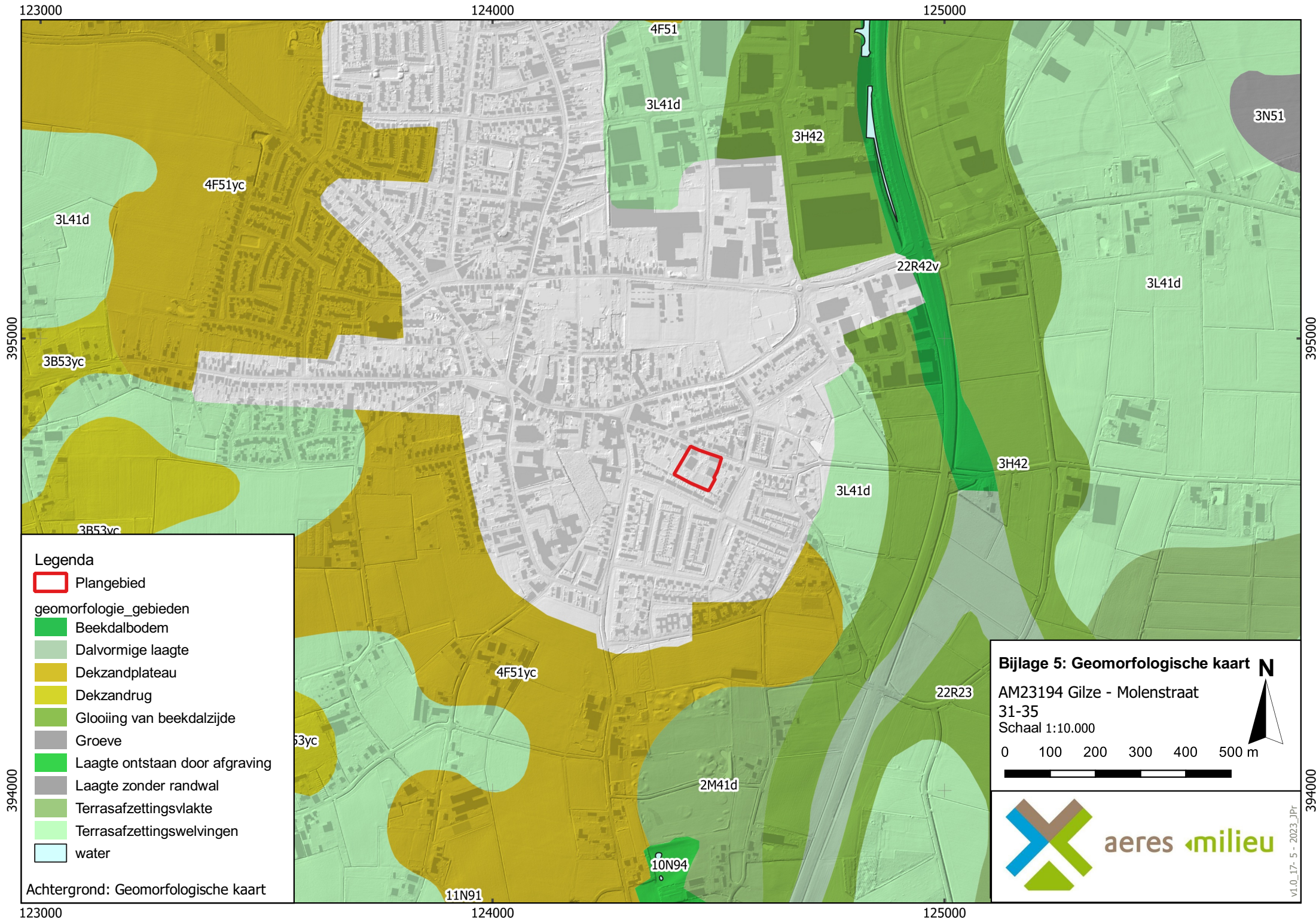
Schaal 1:4.000

v1.0_17- 5 - 2023_jPr

Bijlage 5

Overzicht geomorfologische kaart

Legenda

 Plangebied

geomorfologie_gebieden

 Beekdalbodem

 Dalvormige laagte

 Dekzandplateau

 Dekzandrug

 Glooiing van beekdalzijde

 Groeve

 Laagte ontstaan door afgraving

 Laagte zonder randwal

 Terrasafzettingen

 Terrasafzettingen

 water

Achtergrond: Geomorfologische kaart

Bijlage 5: Geomorfologische kaart

AM23194 Gilze - Molenstraat

31-35

Schaal 1:10.000

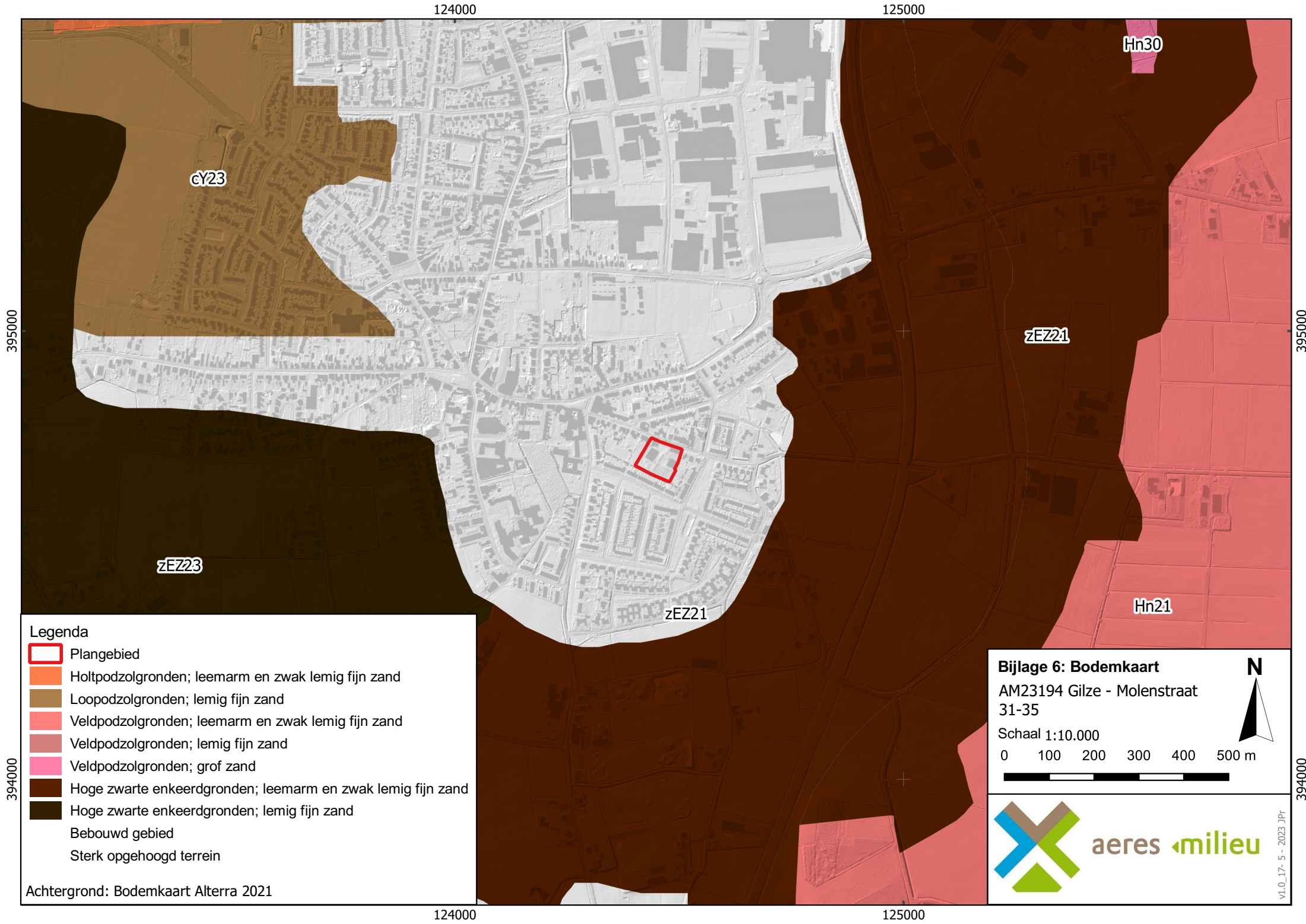
0 100 200 300 400 500 m

aeres milieu

Bijlage 6

Overzicht bodemkaart

- Legenda**
- Plangebied
 - Holtpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
 - Loopodzolgronden; lemig fijn zand
 - Veldpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
 - Veldpodzolgronden; lemig fijn zand
 - Veldpodzolgronden; grof zand
 - Hoge zwarte enkeerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
 - Hoge zwarte enkeerdgronden; lemig fijn zand
 - Bebouwd gebied
 - Sterk opgehoogd terrein

Achtergrond: Bodemkaart Alterra 2021

Bijlage 6: Bodemkaart
AM23194 Gilze - Molenstraat
31-35
Schaal 1:10.000

0 100 200 300 400 500 m

N

 aeres milieu

v1.0_17- 5 - 2023 JPr

Bijlage 7

Reliëfkaart

123500

124000

124500

125000

125500

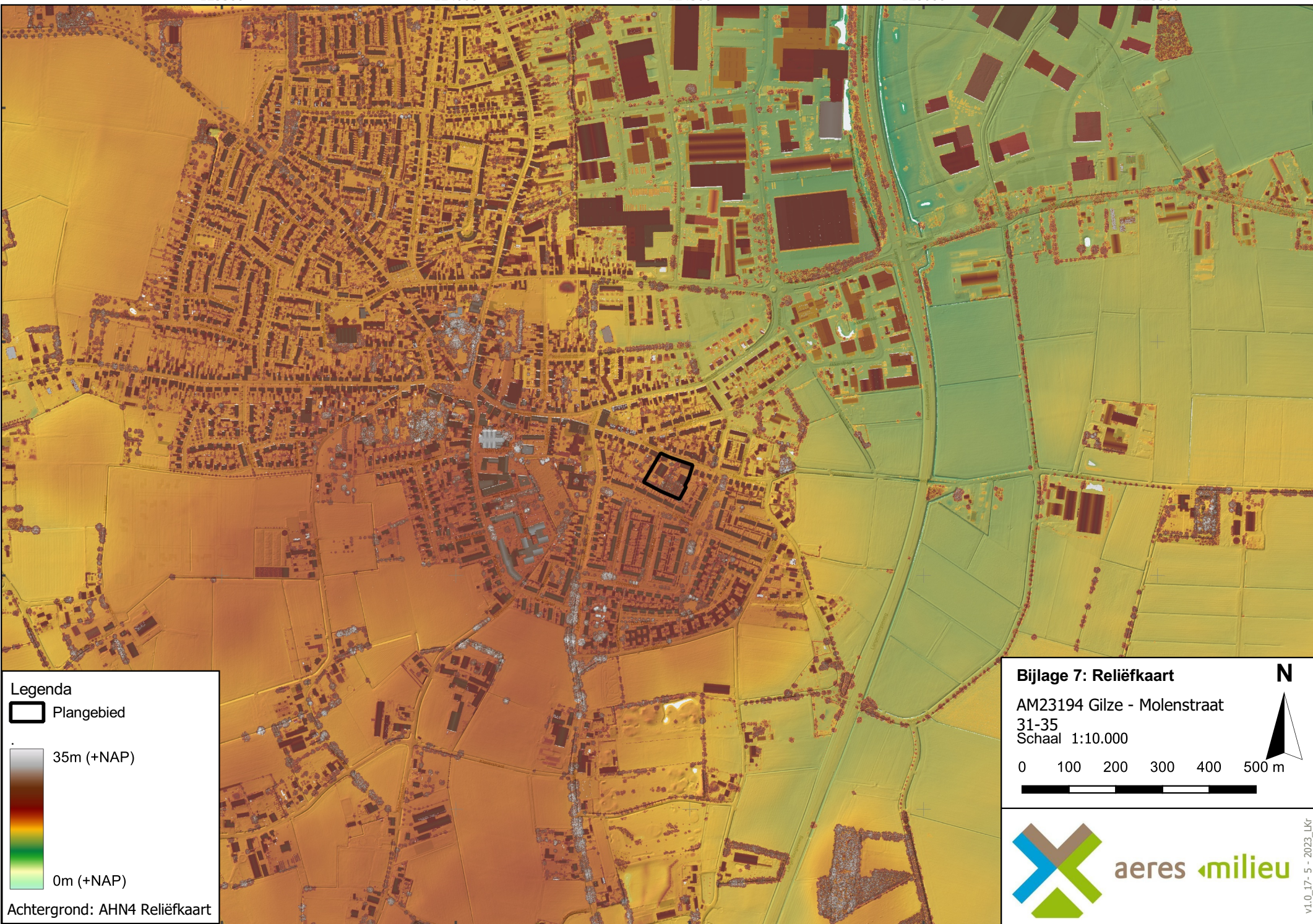
395500

395000

394500

394000

394000

Legenda

 Plangebied

 35m (+NAP)

0m (+NAP)

Achtergrond: AHN4 Reliëfkaart

Bijlage 7: Reliëfkaart

AM23194 Gilze - Molenstraat

31-35

Schaal 1:10.000

0 100 200 300 400 500 m

aeres milieu

N

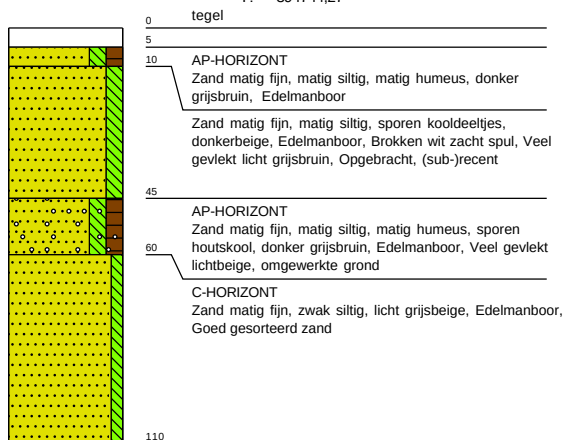
v1.0_17-5 - 2023_Lkr

Bijlage 8

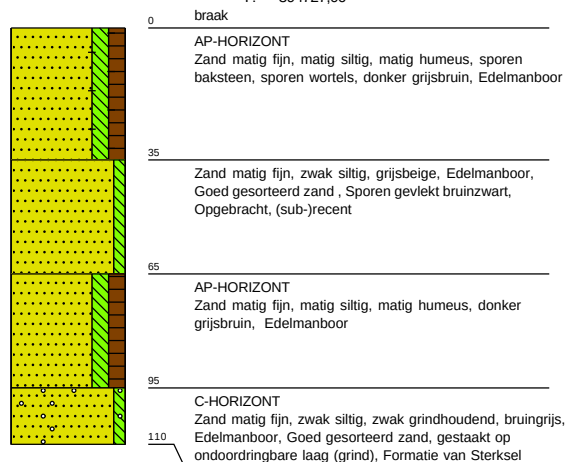
Boorkernbeschrijvingen

Boring: 01X: 124438,81
Y: 394744,27

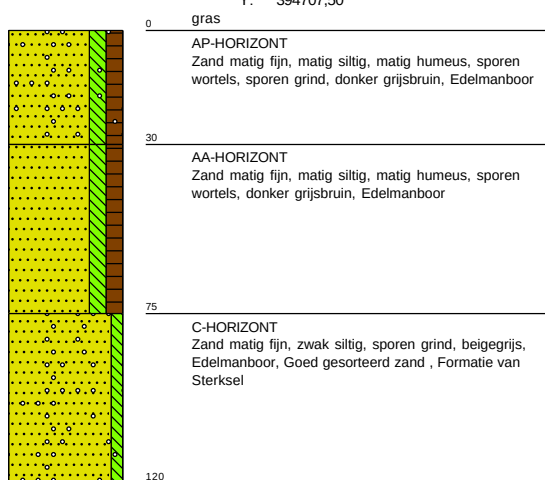
16.59 meter +NAP

Boring: 02X: 124464,78
Y: 394727,06

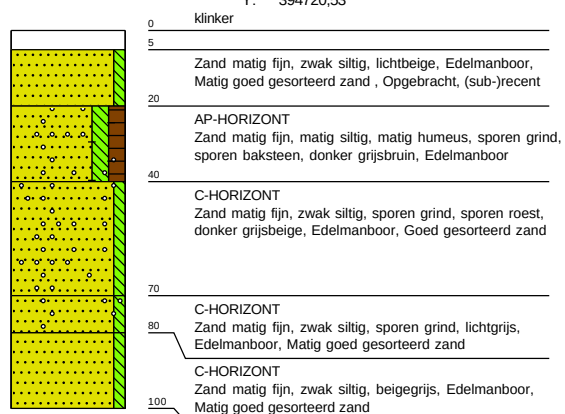
16.62 meter +NAP

Boring: 04X: 124420,86
Y: 394707,50

16.74 meter +NAP

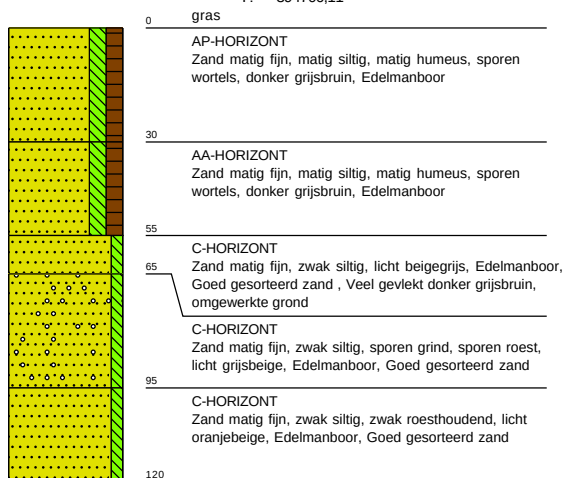
Boring: 03X: 124500,20
Y: 394720,53

16.57 meter +NAP

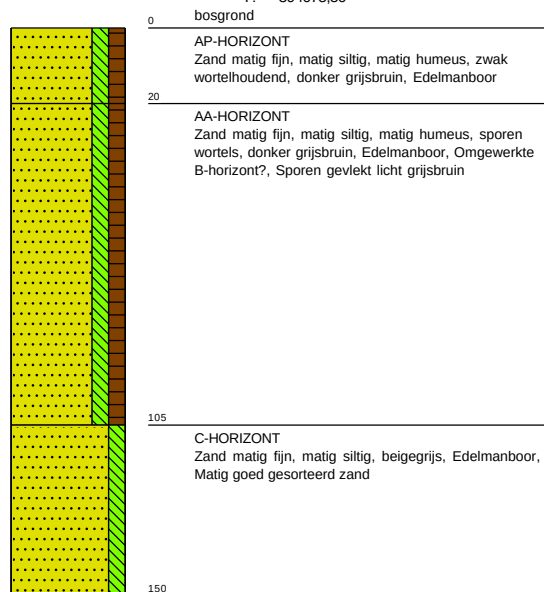

Boring: 05X: 124462,63
Y: 394706,11

16.72 meter +NAP

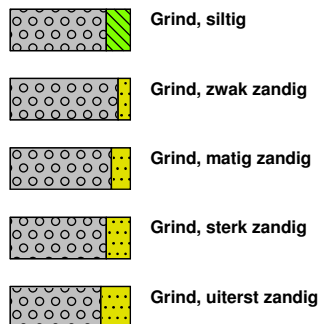
Boring: 06X: 124469,36
Y: 394675,56

16.83 meter +NAP

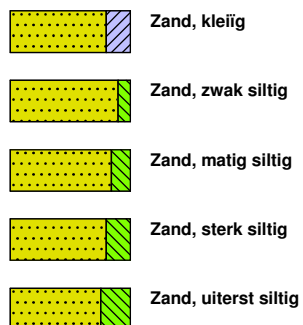

Legenda (conform NEN 5104)

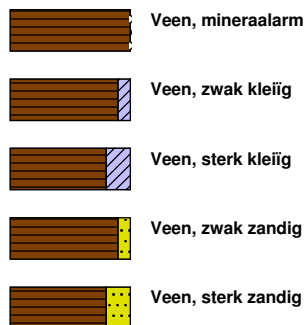
grind

zand

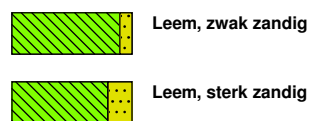
veen

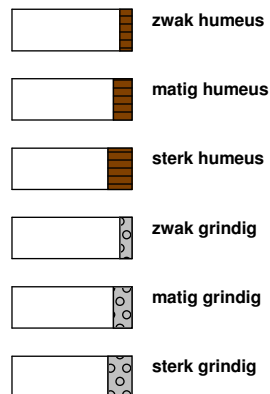
klei

leem

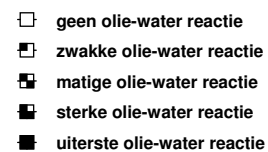
overige toevoegingen

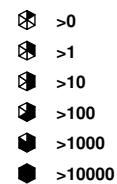
geur

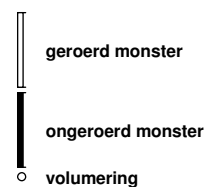
olie

p.i.d.-waarde

monsters

overig

